

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρὸς Δεσποσύνην, ποίημα ἀνέκδοτον, Σπ. Βασιλειάδου. —
Τὸ Νέον Ἰδεώδες, ὑπὸ Εἰρηναίου Ἀποπίου. — Εἰσαγωγή
εἰς τὰς Νεφέλας [τοῦ Ἀριστοφάνους, ὑπὸ Θεοδώρου
Ν. Φλογαίτου. — Νεραϊδικὸ Τραγοῦδι, ὑπὸ Σπύριου
Παπαγιάννη. — Λαμὴν Ζωή, ὑπὸ Κωστή Οἰκονόμου. —
Ἀθηναϊκὰ Χρονικά. — Τὰ πρῶτα ἡμῶν Ἀτιμήλατα πο-
λεμικὰ σκάφη, ὑπὸ Κ. Ν. Ραδου. — Ἐβδομαδιαία
Ἀθηναϊκὴ Ἐπιθεώρησις.

ΕΙΚΟΝΕΣ : Πρίπεινὰ εἶπω τὸ ναί ;

ΕΤΟΣ Β'.

Ἀθῆναι τῆ 12 Ἰανουαρίου 1897

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΣ

ΑΡΙΘ. 2

Ἐκδίδεται κατὰ Κυριακὴν

ΔΕΣΠΟΣΥΝΗ!

Ἐπέρα ἡ νεότης μου πικρὰ χωρὶς ἐλπίδα
Χωρὶς ἀκτίνες ὡς σὺγὴ ὡς ἄνθος χωρὶς μῦρα
Ὡ Μέρρον ὄτε σ' εἶδα
Κ' ἠσθάνθην τὴν νεότητα ἠφαίστειον κρατῆρα
Τὰ στῆθη μου νὰ φλέγη
Κ' ἐν ἔπος, ἔπος ἅγιον — Σὲ ἀγαπῶ — νὰ λέγη.

Καὶ τῆς ζωῆς μου ἔκτοτε τὰ ἔτη ἀριθμοῦνται
Καὶ εἶμαι νήπιον ἐγὼ . . . Σὲ βλέπω καὶ μυρία
Ἐντὸς μου στροβιλοῦνται
Αἰσθήματα γλυκύτατα — ἀγνότης καὶ μανία!
Ἄς ἦνεν λείκομά σου.
Νὰ γράφης εἰς τὰ φύλλα μου τὰ συναισθήματά σου.

Φεύγω μακρὰν σου καὶ νεκρὰ τριγύρω ὅλα μ' εἶναι
Καὶ μάτην τὰς μαγείας του ὁ Βόσπορος προβάλλει!
Φεῦ! δι' ἐμὲ ὀδύνας
Εἶν' ἡ στολὴ τοῦ ἔαρος, τοῦ οὐρανοῦ τὰ κάλλη.
Ἄστέρως, βλέπων, κρίνους
Σέ, Μέρρον μου, ἀνάπολῶ καὶ λύομαι εἰς θρήνους.

Καὶ ἄφησα τὸν Βόσπορον καὶ ἔδραμον καὶ πάλιν
Ἐνθα τὸ θεῖον ὄμμα σου μὲ εἶλε, καθὼς σπεύδει
Εἰς μπηρικὴν ἀγκάλην
Τὸ βρέφος τὴν ζώνη ποθοῦν καὶ ζῆ ἐνφ' καθευδαί . . .
Ἐπόθουν ἄντικρύν σου
Νὰ ἔμενον τὸν ἄγγελον ἔρωδ' τοῦ Παραδείσου.

Λαμπὰς, ἀνήθην Μέρρον μου, εἰς τὰ ἀννά σου κάλλη
Καθὼς ἀνάπτεται λαμπὰς ἔμπρὸς τῆς Παναγίας,
Καὶ πὰς παλμὸς τοῦ στῆθους μου ἐσέ, πνοή μου, ψάλλει
Εἰς θεῖον ἔρωτος βωμὸν ναοῦ χρυσοῖς φίλιας . . .

Σὲ εἶσα καὶ παλμὸς γλυκεῖς ἠσθάνθην καὶ πυρίνους
Καὶ τὼν βλεμμάτων σου αὐτὰ μ' ἐμάγευσαν αἱ τάσεις
Εἶδον χρυσοῦς ἐπάνω σου τοῦ Παραδείσου κρίνους
Καὶ ἡ ψυχὴ μου εἰς ἀγνὸς λιποθυμῆ ἐκστάσεις . . .

Σ' ἠγάπησα ὡς ἀγαπᾷ φλεγόμενος τὴν δρόσον
Ὡς τὸν Θεὸν σταυρούμενος ὁ μάρτυς τῆς θρησκείας.
Ὅπως τὸ ἄνθος τὴν αὐγὴν, καὶ σ' ἀγαπῶ ὅπως
Θηλάζον βρέφος τῆς μητρὸς τὸ γάλα, τὰς θωπείας.

Ἐγὼ ἀπέθανα δὲν ζῶ εἰμὶ εἰς τ' ὄνομά σου.
Καὶ ἡ ζωὴ μου ἅπασα θερμῶς συνεκεντρώθη
Ὅπου μὲ σέρουν ἡ μορφή τὰ θεῖα βλέμματά σου
Καὶ ρεῖθασμὸ γλυκίστατος καὶ φλογεροῖ μου πόθοι.

Εἰς τὴν μορφήν σου τοῦ Χριστοῦ ἠτένισα εἰκόνα
Καὶ μ' ἐπεφάνη ὡς ἀστὴρ ὅστις ζῶν μαρμαίρει
Κ' εἶδον τὸν Κόμον δι' ἐμὲ χαρμόσυτον ἄνθρωπον,
Ὁ ποσεινὸν μου ζῆλον μου, ὁ προσφιλὴς μου Μέρρον!

Ἀναγινώσκω τὸ γλυκὺ εἰς τ' ἄνθη ὄνομά σου
ὅπου στραφῆ τὸ ὄμμα μου εἰς ποθεῖ καὶ μόνην,
Καὶ τὴν μορφήν σου καθορῶ καὶ τὸ μεϊδιάμα σου
Εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν εὐνοεῖα καὶ χρυσομένην κόνην.

Καὶ ὄρας φεύγεις! πρὸς Θεοῦ εἶν' ἀληθές, πνοή μου;
Ἡ μαύρη Μοῖρά μου μακρὰν μακρὰν ἐμοῦ σὲ φέρει! . .
Κρυφθῆτε τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ ἀπὸ νεκρῶς ἐρήμου
Ἡ Μέρρον μου ἀναχωρεῖ, φεύγει μακρὰν ἡ Μέρρον!

Σθεσθῆτε, ἐάν δύνασθε, ὦ πόθοι τῆς ψυχῆς μου,
Μεῖλισταγῆ αἰσθήματα φύγετ' εἰς μαῦρα μέρρη,
Λεῖψε χαρὰ, νεότης μου, μείνε νεκρὰ ἐλπίς μου
Ἡ Μέρρον μου ἀναχωρεῖ, φεύγει μακρὰν ἡ Μέρρον!

Ὡς πλάνος ἀπὸ τ' ὄμμα μου διέτης ὄπτασία,
Κ' ἔγεινες Μοῦσα εἰς ἐμὲ μελέτης ἀθανάτου,
Ὡ κρίνον ἔαρος σεμνόν, ἀγγέλον μελοδία,
Καὶ σβύνει πλέον δι' ἐμὲ ὁ Κόσμος, κ' ἡ χαρὰ του.

Φεύγεις ἐσθῆτα ἴκουσα τῆς νύμφης θὰ φορέσης
Εἰς τὸ Λονδίνον . . . νὰ φανῆς ἀκτις εἰς τὴν χιόνα . . .
Φεῦ! ὅταν νύμφη θὰ πετᾷ ἐντὸς αἰθούσης μέσης
Μόνος ἐγὼ θὰ σέρωμαι εἰς μελανὸν κλαυθμόνα.

Ὅταν εἰς νύκτας παγεράς, ἡμέρας διηλώδεις
Κλίνης ποτὲ τὴν κεφαλήν εἰς τὴν ὥραιαν χεῖρα
Καὶ τὰς πτωχὰς ἐνθυμῆς Ἀθήνας σὺ ρευιδόης
Μὴ λησμονήσης πῶς κ' ἐγὼ ἐν βέλος σου ἐπῆρα . . .

Καὶ μένει εἰς τὰ στῆθη μου καὶ πάντοτε θὰ μένει
Ὁεῦ, φλογῶδες, ἀπινές, ἀκοίμητον ἐντὸς μου,
Ὅσα πικρὰ τοῦ γίου μου καὶ μαύρη εἰσορμημένη
Ὡς εἰς τὴν νύκτα εἰς ἀστὴρ ἠροῦδὸν ἐλπίς τοῦ Κόσμου . . .

Καὶ ὅμως τῆς καρδίας μου καθεὶς παλμὸς θὰ εἶναι
Μία εὐχὴ ὑπὲρ ἐσοῦ, εὐχὴ ἀγνῆς λατρείας,
Ἵνα χρυσαῖ τὰ ἔτη σου κυκλοῦσιν εὐφροσύναι.
Καὶ πᾶς γνωστὸς πῶποτε τοῖς πόνοις τὰς πικρίας . . .

Μὴ φύγης κ' ἡ καρδιά μου μαζὶ σου θὰ πετάξῃ
Καὶ νεῖω φῦλλον ἔρημον καὶ πάντα θρηνωδῶ,
Μὴ φύγης, μὴ! ὁ Οὐρανὸς ἐκεῖνος θὰ σ' ἀλλάξῃ
Καὶ τίς γνωρίζει Μέρρον μου ἂν πλέον θὰ σὲ ἰδῶ! . . .

Πλὴν δὲν μ' ἀκούεις! . . . ἠρεμὸς φεύγεις μακρὰν μου, ὅπου
Θὰ μὰς χωρίσουν θάλασσα καὶ ἔθνη καὶ βουνά!
Τὰ ἄστρα δὲν ἀκούουσι τὸν θρήνον τοῦ ἀνθρώπου
Πλὴν λάμπουσι χαρμόσυνα, ὡραία, φωτεινά . . .

Υἱάινε, ὦ Μέρρον μου, χαριστάτη Μέρρον! . . .
Πνοή μου πᾶσα στεναγμὸς πρὸς σὲ θενὰ πετᾷ,
Ὡς χελιδὸν τὸ δάκρυ μου κ' ἐκεῖ θενὰ σοὶ φέρη
Ὡς αἶμα βέλει σὲ φιλεῖ καὶ θὰ σὲ χαρετᾷ . . .

† Σ. ΒΑΣΙΛΙΑΔΗΣ

Σ. Δ. Ο. Τὸ ἀνεκδοτὸν τοῦτο ποιῆμα τοῦ ἀειδήμου Σ. Βασι-
λειάδου, ἰδῆθη ἡμῖν πρὸς ἀμφοτέρων παρὰ διακρίτους λογίους,
στενόμενα συνδέθεντες μετὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐπιτιμῶντος μεγάλως αὐτόν. Ἀσπαζόμενοι τὴν γνώμην του ταύτην δημοσιεύομεν
αὐτὸ εἰς ἐνδείξειν ἐπιτιμῆσεως καὶ σεβασμοῦ πρὸ τῆς μνήμης του.

ΤΟ ΝΕΟΝ ΙΔΕΩΔΕΣ

Ἀναντηρήτως οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης χρό-
νοι δὲν ἀναγράφουσι εἰκογενειακῶν ἀρετῶν ἰδεώδεις γυναι-
κεῖους τύπους. Ἡ Ξανθίππη τοῦ Σωκράτους, σεβάστων καὶ
κλασσικὸν πρότυπον τῆς Θηρασίας τοῦ Ῥουσσώ, ὑπῆρξεν ταυταύτη,
— εἰ ἀληθὴ τὰ περὶ τῆς χαλεπότητος αὐτῆς λεγθέντα, διότι
ἔσχεν ἀπολογητὰς καὶ ἠμερισθηθήσαν¹ —, ὡςτε ἄπορον ἀπο-
βαίνει πῶς ὁ δακτύλιος τοῦ Ἀάντου νεὺς δὲν ἐχρησιμεποίησεν τὴ
γρίνια τῆς καλῆς ἀτιδός, πρὸς πωρὴν τῶν ἐν τῇ Κολάσει
αὐτοῦ κλαζομένων. Οἱ λόγοι τῆς δευτέρας τοῦ Φωκίου
συμβίου, λεγούσης πρὸς τὴν ἐπιδεικνύουσαν αὐτῇ χρυσούς καὶ
λιθοκλιήτους κόσμους « Ἐμοὶ δὲ κόσμος ἐστὶ Φωκίων, εἰκοστὸν
ἔτος ἤδη στρατηγῶν τῶν Ἀθηναίων² », εἰσὶν ὄντως ὠραῖοι, ἀλλὰ
δὲν ἀποτελοῦσι γυναικεῖον τύπον. Αἱ Σπαρτιάτιδες καὶ αἱ Ῥωμαῖαι
φαινοῦνται τὸσον τραχιαὶ, ὡς εἰ ὑπεδύοντο καθήρονες, ὡς εἰ εἶχον
πεντεκαίδεκα πόδας ὕψους. Ἡ Γοργὼ τοῦ Λεωνίδου, ἡ ὑπερηφά-
νος ἀπεκρινόμενη ὅτι ἀμόνον αἱ Λακωναὶ τίκτουσιν ἀνδράς, αἱ
μητέρες αἱ λέγουσαι πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τὰν ἡ ἐπὶ τάξ³, αἱ
Λουκρητίαι, αἱ Οὐεργινίαι, αἱ Οὐελούμναι, αἱ Κορηναῖαι, αἱ
Πορκίαι ἔχουσι τι τὸ ἔκτακτον, οὐ ἐνεκα δὲν δύνανται νὰ ἀπο-
τελέσωσι τύπον. Ὅθεν ἐκόντες ἄκοντες δέον ν' ἀνέλθωμεν εἰς τοὺς
ἠρωϊκοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους. Αἱ γυναικες, ἰδίαι δὲ αἱ Ἑλληνί-
δες, ὠρεῖλον νὰ γνωσθῶσι τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου, ὡς οἱ ποιητικοὶ
τῆς Ἐννετίας γοργοίμερα τὴν Ἐλευθερωμένην Ἰερουσαλήμ τοῦ
Τάσσου, ἢς τοὺς στίχους ἀπαγγέλλουσι κωπηλατοῦντες, καὶ νὰ
φυλάττωσι τὰ ἠμικρὰ πεινήματα ἐν νάρθηκι, ὡς ὁ Μέγας Ἀλέ-
ξανδρος τὴν Ἰλιάδα, διότι οὐδεὶς ὡς ὁ Ὀμηρος ἔπλασε τὸσους
θαυμασίους εἰκογενειακῶν ἀρετῶν γυναικεῖους τύπους ὁ Ὀμηρος
εἶναι ὁ ποιητὴς τῶν γυναικῶν.

Ἐκ πασῶν ὁμῶς τῶν ἠμικρῶν ἡρώδων ἡ Πηνελόπη κατέστη
πανταγῶ γῆς, ἐνθα εἰκεία ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης, τὸ σύμβολον
τῆς σύζυγκῆς πίστεως, παρμιωδὲς ὄνομα γυναικείας ἀρετῆς. Καὶ
ὄντως εἶναι αὕτη ἐκ τῶν τελειοτάτων τύπων τῆς ἠμικρῆς πινα-
κθῆκης. Παρίσταται ὑπὸ τοῦ Εὐρυμάχου ὑπὲρ πάσαν ἄλλην γυ-
ναῖκα καλὴ τὴν ψῆν, μεγαλοπρεπῆς τὸ ἀνάστημα, συνετὴ τὰς
φρένας :

... ἐπεὶ περίεσι γυναικῶν,
Εἶδός τε, μέγῆσός τε, ἰδὲ φρένας ἴσθον ἴσας.⁴

Ὅτε δὲ ἐμφανίζεται πρὸς τοὺς μνηστῆρας ὑπὸ λεπτοῦ κρηδέμενου
τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένη, τοιαύτην ἐμποιεῖ αὐτοῖς αἰσθησὶν ὡςτε
πάντες ὑπὸ ἔρωτος κυριεύονται καὶ ἕκαστος ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ σύ-
ζυγος αὐτῆς :

Τὸν δ' αὐτοῦ λυτο γόνατα, ἔρη δ' ἄρα θυμὸν ἠελέχθεν·
Πάντες δ' ἤρσαντο παρὰ λεγέσει κλυθῆναι.⁵

Οὐδεὶς τῶν ἐπὶ τῆς ἀπειροῦ γῆς ἀνθρώπων ὁ μὴ θαυμάζων τὰς
ἀρετὰς τῆς Πηνελόπης, ἥς τὸ
... κλέος οὐρανῶν ἔρων ἰκάνει.⁶

Εἶναι ἀγγίκεος καὶ πολυτρόπος, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ διὰ τοῦ
περιφραζομένου ἰστοῦ, ὃν ὕφαινε τὴν ἡμέραν καὶ διέλιπε τὴν νύ-
κτα, ἐξαγορεύεται τὸν καιρὸν καὶ ἀποκοιμίζει τῶν μνηστῆρων
τὰς ἀπαιτήσεις. Δὲν λησμονεῖ ὅμως ἐν ἀνάγκῃ ὅτι εἶναι καὶ βα-
σίλισσα καὶ διὰ γλώσσης ἐπιβαλλούσης ἐπιτιμᾷ ἐπὶ ἀχαριστίαν τὸν
Ἀντίνοον, λέγουσα : « σὺ, οὐ τὸν πατέρα ἐσώσας ποτε ὁ Ὀδυσσεύς,
κατεφοραγείας καὶ ἀτιμάζεις νῦν τὸν εἰκὸν αὐτοῦ, μνηστῆρας τὴν
γυναικα καὶ τὸν παῖδα προπαθεῖς ν' ἀποκτείνης, ἐμὲ δὲ κατα-
λυπεῖς » καὶ ὅτ' κτελεῖ τὸν ἀχαρίστον νὰ παύσῃ ἐπιβουλεύων καὶ
νὰ πείσῃ εἰς τοῦτο καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν μνηστῆρων διὰ τῶν ἐπι-
τακτικῶν τούτων λόγων :

¹ Ἄλλὰ σε παύσασθαι κέλομαι, καὶ ἀνογένεαι ἄλλους!

Μεγίστη ἡ ἀγάπη αὐτῆς πρὸς τὸν Τηλέμαχον, — πρὸς ὃν το-
σοῦτο δεῖκνυται τρυφερὰ μήτηρ, ὅτε μανθάνει ὅτι εἶχαν ἀναχωρή-
σει εἰς Πύλον, ² καὶ ὅμως οὐδὲ αὕτῃ ἡ ἔλευσις τοῦ περιλημένου
Τηλέμαχου εἶναι ἱκανὴ νὰ παρηγορήσῃ τὴν Πηνελόπην. Ἀναγ-
κάζεται νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τοὺς μνηστῆρας, οὓς ἀποστρέφεται,
καὶ ἡ Εὐρύνομη συμβουλεῖ αὐτῇ ν' ἀπονήσῃ πρότερον τὸ πρόσω-
πον καὶ ἐπιγίρη τὰς παρεῖας, διότι ἀνάμυστον νὰ ἐμφανισθῇ δε-
δακρυμένη καὶ ἀεῖποτε πενθοῦσα ὅτε τηλικούτων ἔχει υἱόν, ἀλλ'
ἀπεκρούει τὴν συμβουλήν λέγουσα, ὅτι αἰ θεοὶ ἠράνισαν τὸν καλ-
λὸς αὐτῆς, ἀφ' οὗτο ἐκεῖνος ἐπιβάς κείλης νῆος ἀπῆλθε³. Πόσον
δὲ θαυμασίως ὁ θεὸς αἰδοῦς ἀπεικονίζει διὰ βραχείου τὴν θλίψιν
αὐτῆς, ὅτε λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον τοὺς συνηθητικῶς τούτους
λόγους! « Θ' ἀνάθε εἰς τὸ ὑπέρρον ἵνα κατακλιθῶ εἰς τὴν εὐνήν,
ἥτις εἶναι μεστὴ τῶν στεναγμῶν μου καὶ καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν
δακρῶν μου κατατρέχεται, ἀφ' οὗτο ὁ Ὀδυσσεύς ἀπῆλθε μετὰ
τὴν Ἀτρεΐδων εἰς Ἴλιον ».⁴

Ὅτε δὲ ἐπὶ τέλει ἡ τοῦ ἰστοῦ ἐπίνοια ἀνακαλύπτεται καὶ εἰ
μνηστῆρες, ἀπαιτητικώτεροι γενόμενοι, πιέζουσι τὴν Πηνελόπην νὰ
ἐκλέξῃ μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ οὐδὲν πλέον σωτήριον ἐκ τῆς ἰδίας ἀγγί-
κειας προσδοκᾷ, ἀρχεται ἀπελπίζουσα. Ὁ Ὀμηρος, ἀμίμητος
ὢν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ζωγράφος, παρίσταται αὐτὴν ὑπὲρ
ποτα περιφρονῆν, ἀγρυπνοῦσαν ἐπὶ τῆς κλίνης, ὀδυρμένην καὶ
ἐπιτακτικῶν παρὰ τῆς Ἀρτέμιδος ταχύν θάνατον, ἵνα, εἰς τὸν
Ἄδην καταβάσα, δυνήθῃ νὰ ἴδῃ τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ μὴ ἀναγ-
κασθῆ, εἰς δεύτερον γάμον ἐρχομένη, νὰ τύχῃ ἀνδρὸς οὐχὶ ἐκείνου
ἀνταξίου.⁵

Καὶ τοιαύτη ἐν ἀτελεῖ σκιαγραφίᾳ ἡ εἰκὼν τῆς συνειννοῦ τοῦ
Ὀδυσσεῖως, τοῦ ἀγλαοῦ ἐκείνου γυναικεῖου τύπου, ὃν κατέλιπον
ἡμῖν ὁ Ὀμηρος. Ἄλλ' ἔκτοτε τὰ πάντα ῥιζήδων μετεβλήθησαν
καὶ σήμερον ἄλλο τὸ κρατῶν ἰδεώδες. Μανθάνομεν τὴν γαλλικὴν
ἀναγινώσκουσαν τὴν *Narrā* τοῦ Ζολᾶ καὶ οὐχὶ ὡς ἄλλοτε τὸν
Τηλέμαχον τοῦ Φενελῶνος, καὶ ὁ Βοσκάκιος τοῦ Σουπέ εἶναι γνω-
στότερος ἐν Ἀθήναις ἢ ἡ τραγωδία τοῦ Πονσάρ, ὁ Ὀδυσσεύς,
περὶ οὗ εἰς πλείστοι σήμερον ἴσως τὸ πρῶτον ἀκούουσιν. Αἱ δὲ ἐν
Ἰθάκῃ τοῦ ἀειμνήστου φιλομήρου Σηλιέμαν ἀνασκαφαὶ δὲν ὑπῆρ-
ξαν δυστυχῶς τοιαῦται, ὡςτε νὰ ἀναζωογονήσωσι τὸ παρελθόν.
Οὐδὲν ἀνεκαλύφθη, οὐτε τὰ σκιδεῖτα μέγαρα τοῦ Ὀδυσσεῖως, οὐτε
ὁ περιφραζόμενος ἰστός (ἐργαλεῖο) τῆς Πηνελόπης, ἥτις εἰδείθη ὀκτώ
καὶ ἑννήκοντα ἀνδρῶν εὐφροστέρα, — τόσους γὰρ ἦσαν οἱ μνηστῆ-
ρες⁶ —, οὐδὲ κἂν τὰ ὅσα τὸ πιστοῦ κυνὸς Ἀργεῦ, ἵνα ὁ ἀθη-
ναϊκὸς τύπος λάθῃ ἐντεῦθεν ἀφορμὴν νὰ ἠμικρῆ μικρῶν τι καὶ
ἐπαναφῆρῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν ζώντων τῆς Ὀδυσσεῖας τὸν κό-
σμον· οὐδέν, οὐδέν. Καὶ αὐτὸ ἐστὶ τὸ ὄνομα τῆς αἰδίας γυναικῶν
θὰ περιήρχετο εἰς λήθην, — ὡς ἐλησημονήθησαν ἡ τοῦ Ἀδμήττου
γυνὴ Ἀλκιστία, ἣν ἔδραματοποίησεν ὁ Εὐριπίδης, ἡ τοῦ Μελεά-
γρου θυγάτηρ καὶ τοῦ ἠμικροῦ Πρωτεσίλαου ἄκοιτις Πελοπόνη,
ἡ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκ λύπης αὐτοκτονήσασα⁷, καὶ ἄλλαι
τῶν χρόνων ἐκείνων σύζυγκῆς ἀγάπης ἡρώνας⁸ —, ἂν τὸ γόνι-
μον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πνεῦμα δὲν ἤρχετο εἰς ἐπιτακτικῶν.
Εὐτυχῶς οἱ ἀπόγονοί εἰσιν ἐν παντὶ τῶν προγόνων πρακτικώτεροι·
καὶ ὅτ' ἐξαγαγόντες τὴν Πηνελόπην ἐκ τῆς ἠμικρῆς πινακθῆ-
κης, εἰσῆγαγον αὐτὴν εἰς παρισινὸν ῥαπτρείας καὶ πιλοποιῦ ἐργα-
στήριον. Καὶ οὕτως ἐλιφ' ἀνδρικήν κλασσικότητα ἡ κόρη τοῦ Ἰά-
σπου ἐγένετο πᾶτρων βασιμμάτων, ποικιλιμάτων, μαρκῶν, παρτου-
φλάω, ὑποκαμίσων, ἐσφοριῶν, φουσταριῶν, ταμιάδων, μπερτών,

¹ Ὀδυσ. II, 431

² Ὀδυσ. Δ, 696 κ. ἑρ.

³ Ὀδυσ. Σ, 170 κ. ἑρ.

⁴ Ὀδυσ. P, 101—101.

⁵ Ὀδυσ. Y, 80 κ. ἑρ.

⁶ Ὀδυσ. II, 245.

⁷ Παισαν. Μεσοηρακά, II, 5. Καλεῖται αὕτη Λαοδάμεια, παρ' ἄλλων, καὶ
λέγεται θυγάτηρ τοῦ Ἀλάστου.

⁸ Παισαν. Ἀδρόβη.

πε.λεριτών, ἐνὶ λόγῳ πολυτοχῶς κουρεῖται ἢ κουρεῖσθαι. Πολλὰς βεβαιοῦς ὑπέστη περιπέτειας ἢ τλήμων τῆς Ἰθάκης βασιλίσσα, ἐάν πιστεύσωμεν ταῖς μὲθ' Ὀμηρον παραδόσεις. Κατὰ τινὰ τούτων, παρὰ τῷ Λατίνῳ μυθεγράφῳ Γγίνῳ ἀπαυτῶσαν, λέγεται ὅτι προτροπὴ τῆς Ἀθηνᾶς ὑπανάρθευθ' ἰὼν Τηλέγονον, — υἱὸν τῆς Κίρκης ἢ τῆς Καλυψοῦς καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς —, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην καὶ εὐδέποτε ἰδὼν τὸν πατέρα, ἐρόνευσεν αὐτὸν ἐν ἀγνοίᾳ, ὡστε ἢ μὲν Πηνελόπη ἐγένετο μικρὸν τι Ἰουκάστη, ἢ δὲ Τηλέγονος μικρὸν τι Οἰδῆους. Ἄλλοι δὲ μυθεύουσι, — καὶ εὔχρηται τοῖς ἀθανάτοις, πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρικοῦ φύλου, ἐπιγραφὴ ἢ ἀνάγλυφον ν' ἀποδείξῃ τοῦτο αὐτόχρημα μῦθον —, ὅτι — δεινὸν εἰπεῖν ! —, ἀποβλήθεισα αὕτη ὑπὸ τοῦ βίου Ὀδυσσεῶς, μετέβη εἰς Σπάρτην καὶ εἶτα εἰς Μαντίνειαν, ὅπου καὶ ἀπέθανεν· ὡς δὲ δυνατόν εἰκάσαι αἱ παραδόσεις αὐτὰ ἢ ἦσαν ζωηρὰ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῶν τοῦ Εὐριπίδου, διότι ἀμφότεροι ἐδραματοποίησαν τὴν Πηνελόπην ἐν τραγωδίαις ἀπολεθεισαί. Ἀναντίρρητον ὅμως ὅτι ἐκ πασῶν τῶν συμφορῶν αὐτῆς τὴν μεγίστην ὑπέστη ἐν Ἀθήναις, ἐν ἔτει σωτηρίου 1872, ἐκπεσοῦσα ἐκ τῆς Μελοπομένης εἰς τὴν Θάλειαν, ἐκ βασιλίσσης καὶ ἡρώιδος τραγωδίας εἰς μοδιόταν καὶ καλλιδοῦν.

Sic transit gloria mundi,

καὶ ἐφόρτε μοποτίνες, κοραῖ, κρινολίτον καὶ βόμπαν μὲ οὐράν, — κατὰ τὸν κρατούντα τότε συρμόν — χειρίδας, βεντάλια καὶ τουτ ce qu'il faut, διότι ποῦ καὶ ποῦ ὠμίλει καὶ γαλλιστί. Ἄλλως λίαν τοῦτο φασικὸν ζῶμεν ἐν χρόνοις, ὅτινες ἐνθυμιζοῦσι μᾶλλον τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ τὴν τοῦ Αἰσχύλου.

Σχολαστικὰ κατηγορεῖται πάντα ταῦτα, δασκάλων ἀπραγματομένων καὶ ἐκωριασμένων μεμψιμοιρίαι, διότι τίς τῶν Γραφῶν ἐρευνητῆς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ βράβειον ἐξῆλθε καὶ παραδείσου; Ἡ ῥαπτικὴ εἶναι ἢ πρώτη τέχνη, ἢν μετέλλθον οἱ περιλαμπροὶ ἡμῶν προπάτορες Ἀδὰμ καὶ Εὐα :

Καὶ ἔρραψαν φέλλα συκής, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα. ¹

Εἶναι ἢ ἀγιοτάτη καὶ εὐγενεστάτη τῶν τεχνῶν, διότι αὐτὸς οὗτος ὁ Κύριος ἐτίμησεν αὐτὴν ἰδίαις χερσίν ἐργασθείς :

Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναίκα αὐταῦ χιτῶνας ὀρεματίους, καὶ ἐπέδυσεν αὐτούς. ²

Ἄρ' οὐ δὲ αὐτὸς οὗτος ὁ Θεὸς κῆρύσσει νὰ γίνῃ βράπτῃς, δύναται βεβαιοῦς καὶ ἢ Πηνελόπη χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἐκπέσῃ νὰ γίνῃ βράπτῃ καὶ κουρεῖσθαι, διότι τὰ κουρεῖσθαι εἰσὶν ὁ παντοδύναμος μοχλός, δι' οὗ τὰ πάντα κινεῖται, καὶ σήμερον τὰ πάντα κουρεῖσθαι γίνονται, κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν Ἀττικῶν, ἀλλὰ μήπως δὲν γίνονται καὶ ἐν Ἀττικῇ; Ἄλλ' ὅπερ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο θὰ ἴδοντο νὰ παραγερῆσθαι τὴν κλητὴν Πηνελόπην θὰ ἦτο τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ μέγας Ζεὺς,

πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,

ὁ κυβερνήσας οὐχὶ ἀλητοτραχίλους Ἐθραίοις, — ἢ λέξις εἶναι τῆς Γραφῆς —, ἀλλὰ τοὺς δύο πράγματι ἐλευκτοὺς τῆς ἀρχαιότητος λαοῦς, Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, ἐκὼν ἄκων ἐγένετο πρὸ τινῶν ἐτῶν καρετῆς, παρὰ τῇ πλατεῖᾳ τῆς Ὀμοιοῖας, παρεῶν ἀντὶ δεκαλέπτου κέρματος καφὸν βαρὸν, γλυκὸν ἢ μέτριον καὶ σωρεῖαν ἐρημερίδων, ἀντὶ δὲ εἰκοσαλέπτου καὶ γαργελῆν· ἀλλὰ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ Καρετῆσθαι ὁ Ζεὺς; Καὶ ἐπειτα ἰσχυρίζονται τινες, — οἱ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐχθροὶ βεβαιοῦς, — ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνας στεροῦνται τῆς λεγομένης αἰσθητικῆς καὶ δὲν δύνανται νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὸ ἰδεώδες· καὶ ὅμως οἱ ὑψηλοτέραι ἐννοιαί τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Διὸς εἰς καρετῆρ καὶ τῆς Πηνελόπης εἰς μοδιόταν;

Ε. Κ. ΑΣΑΠΙΟΣ

¹ Γενιά, Γ', 17.

² Γενιά, Γ', 21.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΝΕΦΕΛΑΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ

ΥΠΟ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΦΛΟΓΑΪΤΟΥ

Ἐάν τοῦ ἐπικού καὶ ἄλλου τινὸς εἰδους ποιήσεως εὐρίσκονται καθ' αὐτὸ γέννημα τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὴ καὶ αἱ πλαστικαὶ αὐτῶν τέχναι εἶναι κατὰ μέγα μέρος τὰ καθιστάντα ἐξαιρέτως τοὺς Ἕλληνας ὑπερτέρους τῶν ἄλλων καὶ ἴσως ἀνυπερβλήτους· καὶ ἐάν ἐγκαυμάζωμεν τὴν τελειότητα καὶ ἀκροτεχνίαν τῶν διασωθέντων τεμαχίων ἐν ἀμφοτέροις τούτοις, ἀπορούμεν ἂν πρότερον νὰ θαυμάζωμεν μᾶλλον τὴν γονιμότητα καὶ ἀνάγνησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦ ἢ νὰ λυπόμεθα συλλογίζομενοι ὅτι, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνας ἐκ πεντακοσίων περίπου μετ' ἐπίκαιου παρασταθειῶν τραγωδιῶν διακρίσεις τοὺς ἀπὸ τῶν ἀμολόγητων περιφρημοῦς καὶ κλασικῆς, ἡμεῖς νῦν δὲν ἐχομεν ἢ μόνον τριάκοντα περίπου ἐκ τοῦ ἄττικῶ ἑατέρου, ἐν ᾧ ἐκ τῆς Σικελίας καὶ ἄλλων μερῶν οὐδεμίαν ἐχομεν. Θλιβερωτέρη ἐν τούτοις ἴσως εἶναι ἢ τῶν κωμωδιῶν ἀστέρησις, διότι, τῆς κωμωδίας πρὸ πάντων προκοποῦσης καὶ ἀναπτυσσομένης ὑπὸ τοῦς οἰωνοῦς τῆς εὐφύας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐπόμενον ἦν παρὰ τῷ εὐφροεστάτῳ καὶ ἐλευθερωτάτῳ ἔθνει τῶν Ἑλλήνων νὰ λάβῃ αὕτη τοσαύτην προκοπὴν, ὅσην ἐκ φύσεως ἐπιδέχεται, νὰ παρέχῃ δὲ οὕτω τὸν προσήκοντα χαρακτηρισμὸν εἰς τὸ ἔθνος ἐν τούτῳ τῷ εἶδει τῆς ποιήσεως, ὡς τὰ ἀμφιλαφῆ δένδρα, προκείμενα ἄνευ τινὸς ἐμποδίου, καταδηλοῦσι τὴν γονιμότητα τῆς γῆς.

Ὁρεῖλομεν ὅμως ὀψωδῆποτε χάριτας εἰς τὴν τύχην, ὅτι ἂν δὲν ἐχομεν ὅλον τὸν πλοῦτον τῶν παλαιῶν, ἐχομεν τοὺς ἀπὸ τῶν τεμαχίων, ὅσα εἶναι ἱκανὰ νὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς θαυμαστάς τῆς μεγαλοφυΐας αὐτῶν, ὡς ἐξ ὄψεως κρινεῖται τὸν λέοντα. Ἐσμεν δὲ κατὰ τοῦτο τοσοῦτον εὐτυχέστεροι, ὅσον ἐν τοῖς σωζομένοις ἐχομεν ἱκανὰ ἐξ ὧν ἢ κρίσις τῶν Ἀλεξανδρινῶν Γραμματικῶν εἶχεν ἐκλεξείη ὡς ἐγχεῖται, εἰς τὸν περιώνυμον αὐτῶν κανόνα, ὅστις περιεῖχε τοὺς νῦν κλασσικῶς καλούμενους ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. Ὁ κωμικός Ἀριστοφάνης πασιγνώστως ἀνάγειται εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτῶν.

Εἰς τοῦτου λοιπὸν ἐπισήμου ἔθους ἐπισήμου κωμικοῦ ἀνάγνωσιν πρέπει βεβαίαν νὰ προσμένῃ ὁ ἀναγνώστης πολλὰ καὶ μεγάλα, ὅπῃα δὲν δύναται νὰ ἀπαντηθῶσιν εἰς τὰς νῦν παριστανόμενας κωμωδίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἢ σεμνότης δὲν εἶναι ἢ πρώτη ἀρετὴ τοῦ Ἀριστοφάνους, ὡς καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἀρχαιότητος κωμικῶν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι λόγος ἀποχρῶν νὰ ἀστερθῶμεν τῶν τηλικούτων ἄλλων ἀγαθῶν τοῦ ποιητοῦ.

Ἄλλως ἡμεῖς θεῖα χάριτι οὕτε θρησκείαν οὕτε ἠθικὴν ἐχομεν χρῆαν νὰ διδασκῶμεν παρὰ τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος κωμικοῦ. Ἐκ τῆς μελέτης αὐτοῦ ἀνυπόθετα μόνον πολυτίμητα μαθήματα γλώσσης, τέχνης, ἱστορίας, οὐχὶ δὲ ἠθῶν, μεταίμενοι κατὰ τοῦτο καὶ τὸ παραδείγμα ἀναρωτητάτου τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας Πατρός, τοῦ χρυσορρημονος Ἰωάννου, ὅστις μετ' ἐξαιρέτου ζήλου ἐνδιδέτριβεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀθανάτου κωμικοῦ.

ἴσως ἄλλως ὀλιγώτερον βλάπτουσι τὰ καθ' αὐτὸ ἄσμενα παρὰ τὰ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς σεμνότητος καὶ ψευδοαρετῆς κρυπτόμενα ὁλητήρια εἰς τῶν νεωτέρων τὰς μυθιστορίας καὶ κωμωδίας, διότι τὰ ἄσμενα τοῦ Ἀριστοφάνους παριστάνοντα τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν ἀσχημίᾳ, δὲν εἶναι κίνδυνος νὰ ἐκλύσωσι τὸν ἀναγνώστην, ἐν ᾧ τὰ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς σεμνότητος, φιλοτιμίας καὶ εὐγενείας ὑποκρυπτόμενα φθίσουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καθ' αὐτὸ τὸ ἠθικόν.

Διὰ τὴν βαυθητέραν κατανόησιν τῶν Νεφελῶν, ὡς καὶ παντὸς ἄλλου δράματος τοῦ ποιητοῦ, εἶδει ἴσως νὰ προηγηθῇ ἐκτενὴς Εἰσαγωγή, διὰλευκαίνουσα πάντα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ποιήσιν ζητήματα, οὕτω φέρ' εἰπεῖν ποῖα εἶνε ἢ φύσις τῆς ποιήσεως καὶ τί διαφέρει τοῦ πεζοῦ λόγου, τί εἶναι ἢ δραματικὴ ποιήσις, τί εἶναι τὸ φύσει τραγικόν καὶ τὸ φύσει κωμικόν, τί εἶναι τραγωδία κλασσικὴ καὶ ρωμαντικὴ κτλ. Ἄλλὰ τὰ περὶ τούτων ἔβλεπον ἀγάγει ἡμεῖς εἰς ὑγκωδοστάτην πραγματείαν· διὸ ἀναβιβάζοντες ταῦτα εἰς ἄλλοτε, ἀρκούμεθα ἐν τῇ παρουσίᾳ ἡμῶν πραγματεῖαν νὰ διαλάβωμεν μόνον τοσαῦτα, ὅσα ἀρκούσι νὰ ἀνέλθωσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ποιητοῦ. Καὶ ἢ μὲν θέλομεν

πραγματεῦσθαι ἐν συντόμῳ περὶ βίου Ἀριστοφάνους· καὶ χαρακτηρῶ αὐτοῦ ὡς πολίτου· ἢ περὶ ποιημάτων Ἀριστοφάνους καὶ χρονολογικῆς τάξεως· καὶ ἀναλύσωμεν αὐτῶν ἐν βραχύτητι γ' περὶ τῆς φύσεως τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ· ἢ περὶ ἀρχῆς τῆς κωμωδίας παρ' Ἕλλησι, περὶ Δωριτικῆς κωμωδίας, Ἀττικῆς κωμωδίας, παλαιᾶς, μέσης καὶ νέας κωμωδίας· ἢ περὶ τῶν Νεφελῶν ἐν μέρει γ' περὶ Ἑλληνικοῦ θεάτρου.

Α'

Περὶ βίου Ἀριστοφάνους καὶ χαρακτήρος αὐτοῦ ὡς πολίτου.

Ὀλίγηται εἶναι ὅσα γινώσκουμεν περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀριστοφάνους, ὡς καὶ περὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν παλαιῶν. Πηγᾶς περὶ τούτου ἐχομεν τὰς διασπαρμέναις ἐπιθέσεις παρὰ διαφόρους τῶν ἀρχαίων, καὶ μάλιστα τῶν μεταγενεστέρων γραμματικῶν, ὡς Πλατωνίου, Θωμαῆ Μαχίστρου καὶ εἰ τις ἕτερος· κυρίως ὅμως ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ μακρότερον τὸν βίον τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ βραχυτέρον.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐκαλεῖτο Φίλιππος· ἦν δὲ τὴν πατρίδα Ἀθηναῖος, Κυδαθηναίου· τὸν δῆμον, φυλῆς Πηδουნიδῶν· αὕτη τοὺς ἀριστοίους εἶναι ἢ ἁρθετέρα καὶ ἀπὸ πολλοῦ κρατοῦσα γνώμη, εἰ καὶ τινες θεωροῦσιν αὐτὸν Αἰγινῆτην. Ὁ Σουΐδας πάλιν ὀνομάζει αὐτὸν Ρόδιον, πολιτογεννηθέντα ἐν Ἀθήναις. ἴσως τοῦτο προῆλθε, διότι διέτριψεν ἐν Ρόδῳ ἢ εἶχεν ἐν αὐτῇ κτήματα ἢ καὶ κατήγετο ἐκεῖθεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Ὅστε τῆς γεννήσεως αὐτοῦ οὔτε τῆς τελευτῆς αὐτοῦ τὸ ἔτος εἶναι ὀρισμένο· γνωστὸν Γινώσκουμεν μόνον θετικῶς· ὅτι ἤκμαζεν ἐπὶ τοῦ Πειλοποννησιακοῦ πολέμου, οὔτε κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας τῆς πλείστης πρὸ Χριστοῦ ἐκατονταετηρίδος (432—404). Συγχρόνους εἶχε τὸν Σωκράτη, τὸν Σοφκλῆ, τὸν Εὐριπίδην, τὸν Ἀγάθωνα, τὸν Πλάτωνα, ὅστις παραισάγει αὐτὸν καὶ εἰς τὸ συμπόσιον. Εἰκάζεται ὅμως μετὰ πιθανότητος ὑπὸ τῶν νεωτέρων φιλολόγων ὅτι ἐγενήθη περὶ τῆς 82 Ὀλυμπιάδος, τῷ 452 π. Χ.

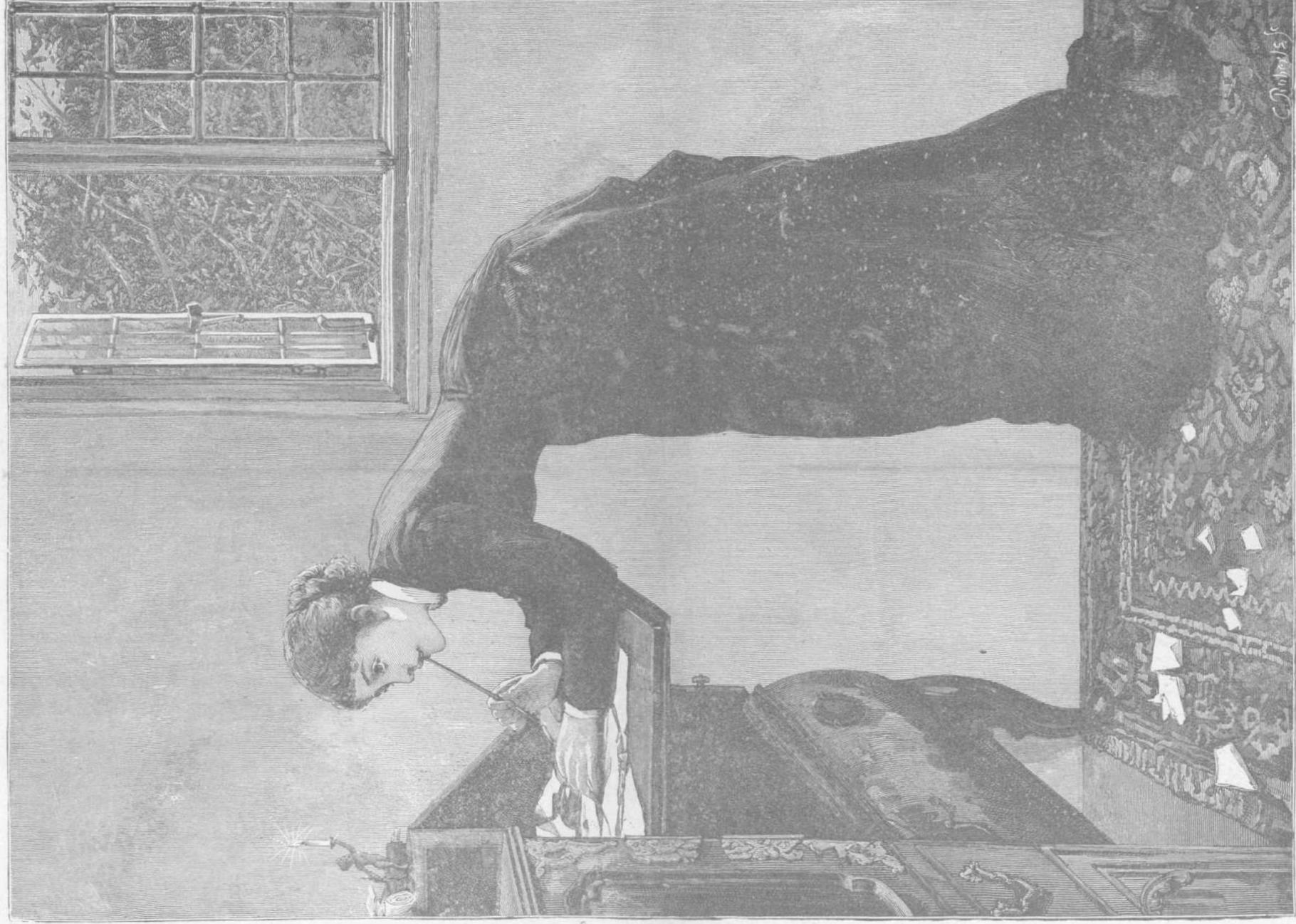
Ὁ Ἀριστοφάνης ἦν χρηστὸς πολίτης, ἐνθερμὸς καὶ οἰονεὶ δεσποδαιμον ζηλωτῆς τῶν ἀρχαίων ἠθῶν, ἐξαιρέτως τῶν κατὰ τοῦς Μιχαθωνεῖους χρόνους, καὶ δίκαιος ἀμειλικτος τῶν καινοτομιῶν, αἵτινες ἤρξαντο ἐπικρατοῦσαι ἐν αἰς ἤκμασεν οὗτος χρόνος, ἄς οὗτος ὑπελάμβανεν ὀλιθερίας εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ τὸ πλείστον τῶν πολιτῶν ἐν ἐλευθερίᾳ Πολιτείας, ἀνῆκε καὶ ὁ Ἀριστοφάνης εἰς μίαν τῶν πολιτικῶν φατριῶν, ἦν μάλιστα καὶ οἰονεὶ ἀρχηγός, περιενδῶν τὰς γνώμας αὐτοῦ πρὸς εὐχερεστέρην αὐτῶν ἐπικράτησιν διὰ τῆς ποιητικῆς ἐπιθέσεως· διὰ τοῦτου οὐ μόνον ἐχορῆγει τὴν ψῆρον αὐτοῦ, ἀλλ' ἐγένετο καὶ τιμητῶν (censor) τῶν πράξεων ὅλου τοῦ δήμου, ἔχων εἰς τοῦτο τὰ πιστωτικὰ γράμματα ἢ διπλώματα αὐτοῦ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ὡς οἱ κήνορες παρὰ Ῥωμαίους. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην παρωμοίωσαν αὐτὸν τινες πρὸς τοὺς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις (κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ μετέπειτα) κωμικούς ἢ τρελλοὺς τῶν Αὐλῶν. Ὡς γνωστὸν, εἰς πᾶσαν αὐλὴν εἶχον ἄλλοτε εὐφρονα καὶ φιλάστειον ἄνδρα (ὡς ἦσαν οἰνάτοι παρὰ τοῖς Γραικορωμαίοις αὐτοκράτοροι καὶ ἐπειτα παρὰ τοῖς Τούρκοις, οἵτινες ἐκλήρονόμησαν πολλὰ ἐπίκαια), ὅστις, ὑποκρινόμενος τὸν φρενοπλήκτον, ἐπέτιμα ἢ εἰρωνεύετο πάντας τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ, μὴδὲ τοῦ Βασιλέως· πολλὰς ἐπιδόμας. Καὶ ἐγένον οἱ μὲν ὑπὸ τούτων περιγελοῦμενοι ὡς ὄψεν ἐμμάνων, ἤκουον ὅμως πλείστακις τὰς μεγίστας τῶν ἀληθειῶν.

Ὁ Ἀριστοφάνης ἐκρίθη καὶ κρίνεται ὡς χρηστὸς πολίτης. Ἄλλὰ πῶς τοιοῦτος ἂν ἐκωμώδησεν ἐπὶ σικνηῆς τοὺς ἀναρωτητάτους ἄνδρας τῆς Πατρίδος αὐτοῦ, καὶ ἐξαιρέτως ἐν τῷ μαντεῖον ἐκέρυζε σοφώτατον καὶ ἢ Ἕλλας ὅλη ὀμολόγησε βέλτιστον, τὸν Σωκράτη, ὅστις ἐγένετο μάρτυς τῆς ἀληθείας; Τὸ νὰ κωμωδηθῇ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σικνηῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὁ Κλέων καὶ ὁ Σωκράτης, ἐν τῶν δύο ὀπλοῖ, ἢ ὅτι ὅλη ἢ ἀρχαιότης ψεύδεται καὶ ὁ Σωκράτης ἦν ὅμοιος τῷ ἔθῃ πρὸς τὸν Κλέωνα, ἢ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἦν κακοτροπέτατος ἢ τοὺς ἀριστοὺς ἰσοτροπέτατος, οὐχὶ ἔρα χρηστὸς κατὰ πάντα ἀνὴρ. Τοῦ ζητήματος τούτου, τοσοῦτον ἀληθῶς διαφέροντος, ὅπερ ἀπησχόλησε πολλοὺς ὀνομαστούς φιλολόγους τῆς Ἑσπερίας, ἀφόμεθα καὶ ἡμεῖς κατωτέρω ἐν τῷ περὶ σκοποῦ τῶν Νεφελῶν. Ἦδη μεταβαίνουμεν εἰς τὸ δευτέρον ἔθρον τῆς Εἰσαγωγῆς.

(Ἀκολουθεῖ).

ΝΕΡΑΪΔΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Κεῖ πάνω στὸ Ἐθράκορφο, ψηλά στὸ κορφοβούνη ποῖν' τὰ πολλὰ χαλάσματα τὰ ρεῖψα χαμοτεῖχια, ἀπάνου κεῖ στεκότανε στὰ σύγνηφ' ἀκουμποῦσε τοῦ Μπέν πύργος ἔακουστός τ' ὄνειρευτὸ παλάτι. Εἶχε τις βάρδιες περισσές τὰ φτιάψηλα μπεῖντένια, τὰ παραθύρια ἐκατὸ τὰ ξηναδυὸ κατώγια τὶς ἐβδομυναδυὸ γωνιές τὶς μαρμαρένιες σκάλες καὶ τὰ πολεμικὰ κελιά ἀμέτροπα καὶ τοῦτα. Εἶχε τὸ Μπέν ἀφέντη τον μετὰ τὰ πολλὰ σεφέρια ποῦ κάτεχε χιλιά ἄλογα καὶ δυὸ χιλιάδες βρώδια, καὶ τὰ εἰκοσιδὸ παιδιὰ τὴ μὰ ἀκριβὴ κόπελα. Ἐκεῖ ποῦ στὸν παλῶ καιρὸ ἐβρόνταναν τουφέκια καὶ ξεφαντώνανε χαρὸς κ' ἀκούγονταν τραγοῦδια· ἐκεῖ ποῦ σταίναν τοὺς χορούς κ' ὀλονικτὶς γλεντοῦσαν παρθένες μπαμπακόσθητες λεβέντες παλγκάρια καὶ πάσχιζαν ἀναγκαστὰ ποῖδ νὰ πρωτοκικήσῃ νὰ διαφεντέψῃ τὰ πρωτεῖα νὰ πάρῃ τὰ βραβεῖα στὸ πύδωμα στὸ τρέξιμο εἰς τὸ βαρὺ λιθάρι. Ἐκεῖ ὅπου χαροῦμενα καμπάνες διαλαλοῦσαν στὸ γέμα τὸ μεσήμερο καὶ τὸ βραδύ στὸ δεῖπνο νὰ συναχτοῦν ὀλόγουρα νὰ φᾶνε στὰ τραπέζια οἱ χιλιάδου λεβεντονειοὶ κ' ἢ ὀμορφες παρθένες· ἐκεῖ ποῦ ἦταν ὄσωστο πανόριο πανηγύρι στοῦ Μπέν τὸν πύργο τὸν ψηλὸ στ' ἀέραντα παλάτια, τὸρα τὸν ἔχουν ἀφοδο κ' ἔρημο καταφύγι τῆς νύχτας μαῦρα ξωτικὰ στογγίγλες, νεραῖδοιμένες, καὶ τοῦ νταλαμεσήμερου ἢ ἀσπροφῶρες λάμπιες· τὸρα κρατοῦνε μέσα του φωλιῆς τὰ νυχτοπούλια, φεῖδια φωλιῆσθῶν στοὺς σωρούς στὰ ρεπιθεμελά του, καὶ οἱ κισοὶ πεντάπικνοι τοῦ ζῶσαν τὰ μπεῖντένια, τοῦ κύκλωσαν ἀγριοῦτα δισες πλεურές του στεκοῦν ἀγκιαχτες σ' ὄλες τοῦ καιροῦ τὶς πιδρομές καὶ μπόρες, ἀγκάβια κ' ἀγριοχόρτα φυτρώσαν στὶς αὐλές του, καὶ κεῖ ποῦ ἄλλοτ' ἀκουγες ὄργανα καὶ τραγοῦδια τὸρα γροικᾶς λυπντερο σκουῖξιμο κουκουδάγιας καὶ τ' ὀρδαλοφτερούγισμα τοῦ ἔρημου τοῦ γιῶνη ποῦ κλαίει βραχνὰ τὸν ἀδελφὸ κ' ὄλο μορολογαῖ. Καὶ μέσα στὰ μεσάνυχτα ὅταν ἢ νύχτα μαῖορ ξαπλώνει ἄγρια τὰ βαρὰ φτερούγια τὶς στὰ ρεῖψα, καὶ ὅταν γέρονε ἰθθαφῶτη ἢ ποῦλια στὰ οὐράνια τότε φαντάσματα γυμνὰ κ' ἀνεμογεννημένα, περιπολέθουν στὰ τευχὰ τοῦ ἔρημου τοῦ πύργου κ' ἄλλα σκαλώνουν μέσα του μετὰ φοβερὴ ἀντάρα καὶ τρίζουνε τὰ τροχάλα στὸ βαριπάτημά τους· καὶ ἀλλ' ἀναταράζουνε τὰ κάτασπρα κορμιά τους καὶ μετὰ φοιχτὸ συντζάκισμα τὰ κοκαλά τους σπάζουν στὸ σκιαχερὸ παραδαρῶ καὶ στ' ἀνακατωμά τους φουσμανοῦν μετὰ μάνιτα καὶ ἀπαστα βρυχιούνται, τρίζοβολοῦν σάν κρούσταλα τὰ κοφτερά τους δόντια καὶ ροκανίζου σκέλεθρα στουραβάρια ξεροτρίζουν. Ἄλλα ξερονοῦν μετὰ χαλασὰ κορμὰ πυροκαυμένα ποῦ λαμπυρίζουν στὴ νυχτιά σάν ὀχεντρενίες γλῶσσες κ' ἄλλα μετὰ τᾶραχο πολὺ τὰ νύχια τους ξεσοῦρουνην στὶς ξέρες στὶς χαμοτεῖχίες καὶ φωτολίθρες βγάνουν, καὶ μετὰ φοιχτὰ οὐραλίσματα ξεσχίζου τοὺς ἀγέρες.

Πρέπει να είπω το ναι;

Τότε μέσ' από τὸ χάλασμὸ καὶ μέσ' ἀπ' τὴν ἀντάρα ἀκούγεται πεντάγλυκο νεραϊδικὸ τραγοῦδι π' ὄποιος τ' ἀκούσει παίρνεται κι' ὄποιος τὸ εἶπῃ τὰ χάνει.

Ἡ μπεοπούλα ἢ διορφή μανάκριθ παρθένα ἢ μπεοπούλα π' ἔκανε τὸ μπέν νὰ ξακλιόσῃ καὶ τὰ εἰκοσιδύο παιδιὰ μὲ τὸν πανάρειο πύργο σὺν δὲν τῆς ἔδωκαν τὸ νεῖδ ποῦ κείνη λαχταροῦσε, ζεθογαίνει μέσ' ἀπ' τὰ τειχιὰ τὰ χάλαρα τοῦ πύργου καὶ μὲ χολόπαθο πολὺ καὶ μὲ περίσσια πίκρα σ' ἓνα τραγοῦδι ἀσύγκριτο τὸν πόνον τῆς ξεχίνει. Γύρω τὴ φέρουν ἢ ξανθὴς νεραϊδὲς νυχτοκόρες, τῆς ἐξεπλέχουν τὰ μαλιὰ τινὲ χαϊδολογοῦνε, καὶ τὴ χτενίζουν διορφα μὲ διαμαντένια χτένια. Ἡ στρίγγαλες ἀπονύχτερες γιὰ νύφη τὴ στολίζουν, καὶ τραγοῦδοῦν βλες γλυκά, τῆς κόρης τὸ τραγοῦδι. Τραγοῦγι ποῦ στὴ γλύκα του τὰ πέριωρα ξυπνᾶνε καὶ ἀνασαινοῦν ἢ κορφῆς ροιάζονται τ' ἀργύρια ἢ νύχτα ἀκρουμένεται τ' ἀστέρι τρεμουλιάζει, καταφυγιάζετ' ἢ ἐριμὰ, κι' ἀνογαλιάζει ὁ λόγγος, ὁ κάμπος ὄνειρεδεται, φιλιῶνται τὰ λουλούδια φεύγ' ἢ σιγαλεριά κορρή καὶ γλυκανατριχιάζει, τὰ νυχτοπούλια κορρησάν μέσ' τὴ φωλὰ κρυμένα, γρουλιένει μάτι λαμπρὸ στὸ δέντρο ἢ κουκουβάγια ὁ γκιώνης δὲ μοιρολογᾷ παρὰ χολοπαθιάζει στοῦ τραγοῦδιοῦ τὸ ψήλωμα καὶ τοῦ σκοποῦ τὴ γλύκα σκορποῦν καὶ τὰ φαντάσματα καὶ οὐδύνονται στὰ πλάγια.

Καὶ τὸ τραγοῦδι οὐδύνεται . . . Ὁ ἀντίλαος τ' ἀχολογᾷ τὰ ἐρημα παλάτια καὶ τάγερα καὶ μὲ χαρὰ τὸν παίρνει στὰ φτερά του κι' ἀνάθρα, ἀνάθρα χάνεται στὴς θάλασσας τὰ πλάτεια Ὁ Γκιώνης μοιρολόγι λέει σὺν πάθῃ τὸ τραγοῦδι, κομπᾶτ' ὁ κάμπος σὲ δροσιὰς ἀγκάλη διαμαντένια, γύρω σκορπᾶν ἢ μυρωδιὲς ποῦ σκάει τὸ λουλούδι, καὶ στὴς αὐγῆς τ' ἀνάδλεμα ροδιζοῦν τὰ οὐράνια.

Ξεθαίνει κι' ὁ αὐγερινὸς καὶ βασιλεύ' ἢ ποῦλια κι' ὁ πύργος κλείνει στὰ βαρῶν τὰ πέτρινα του στᾶθια μαζὶ μὲ τὰ φαντάσματα, τὰ ὄρηνα, τ' ἀγριοπούλια, τὴν κόρη, τὸ τραγοῦδι τῆς καὶ τὴν πικρὴ ἀλήθεια.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΒΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΧΑΜΕΝΗ ΖΩΗ

Τὸ μικρὸ ὑπογάμι, μὲ τὴν κόκκινη σημαϊούλα του, ποῦ ἐπλάττειε στὰ φυσήματα τοῦ ἀέρα καὶ διαλαλοῦσε στοὺς διαβάτες τὸ πάμψηνο κρασί του, προκαλοῦσε—θροῦς πιστοῦς κάτω ἐκεῖ πέρα, μέσα στὴ μοσχομύριστη ρεσινα εἰς ἱερὸ προσκύνημα, κρυφὰ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ κόσμου.

Παράμερο, 'στὴ γωνιά τοῦ δρομάκου, τοῦ μακρύτενου, ποῦ ἔδωκεν ἐπὶ πλατεῖα τῆς γειτονιάς, ὅλη μέρα ἔμεινε ἀργό· μόνον οἱ μπουκάλες ἀπὸ τὰ σπῆττα ἔρχονταν, καὶ ἀν τύχαινε κανένας ἐντακτὸς διαβάτης περσιτικός νὰ πιῇ ἓνα κρασί ἔτσι στὸ πόδι, καὶ ὅλη τὴν ἄλλη ὥρα ὁ μεσοκόπος ταβερνιέρης του σουλατσάριζε ὄωθε κείθε, πήγαινε ἄνω κάτω, παίζοντας μέσα στὰ κοκκαλένια του ὄαχτυλα, πολὺ ρυθμικὰ, μένα μονότονο κρότο, τὸ κχιλμπάρενο κομπολόγι του.

Καὶ τὸ βράδυ, βράδυ, μὲ τὸ βασιλέμμα τοῦ ἡλίου, ἄμα ἀναβῶν τὰ φανάρια κι' ἀρχινοῦσε ἢ κινήσει στοὺς δρόμους, κ' οἱ ἀνθρώποι ἐγύριζαν ἀπ' τὴς δουλιές τους στὰ σπίτια τους κατὰκοποι,

ἀπνηδισμένοι ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, τὸν αἰώνιον, τότε κι' αὐτὸς ἔναθε τὸ χρωματιστὸ φανάρι του, καὶ κατέβαινε κάτω, καὶ περιποιώτανε καὶ ὑποδεχότανε τοὺς μουστερίδες του, ποῦ ἀνεβοκατέβαιναν, — ὁ ἓνας κατόπι τᾶλλου, τακτικοί, καθὼς οἱ πιστοὶ εἰς τὸν ἱερινόν—τὰ μαρμαρένια σκαλοπατάκια, σὺνφροντας καὶ τρικλῶντας στὸ χαμηλὸ καὶ ἀρχαϊκωμένον ταβανάκι του.

Στὸ ὑπογάμι ἐκεῖνο συνείθισα κάποτε κάποτε νὰ πηγάζω, νὰ περῶ τὸν καιρὸ μου, ὅταν μ' ἐκυριεύαν οἱ ἀτελείωτες στειμμές τῆς μελαγχολίας.

Εὔρισκα κἄτι τὸ γαρφαλιστικὸ, ἓνα ἰδιαιτέρου θέλητρος, ἐκεῖ μέσα στὸ ὑπογάμι, τὸ μικρὸ, μὲ τὴν ἡσυχία πελατεῖα του, ὅλο καὶ γεροντάκια σαράβαλα ἀπ' τὰ χρόνια καὶ χτηματίες καὶ ἐργατικοὶ καὶ τεχνίτες, ποῦ κάθονταν ἡσυχᾶ, ἡσυχᾶ, καὶ κουτσάπιαν τὸ κρασάκι τους.

Πόσο μου ἔρεσε νὰ βλέπω τὴς μορφῆς ἐκεῖνων τῶν δυστυχισμένων, ποῦ ροφούσαν μὲ τόση εὐχάριστη τὴν ρεσινα, καὶ ποῦ προσπαθοῦσαν νὰ βροῦνε μέσα στὸ καταστάλαγμα τοῦ ποτηριοῦ, ποῦ ἄφριζε ἀκόμα, τὸ φάρμακο καὶ τὴν λησμονιὰ τῆς λύπης τους, καὶ τὴν ἐξοκλούθησι τῆς χαρᾶς τους, ποῦ βραστοῦσε μονάχα—μὴ στιγμὴ!

Πόσο εὐχαριστιόμουν νὰ ἀκούω νὰ διηγῶνται ὁ ἓνας στὸν ἄλλον, μὲ χεῖλια κατακόκκινα, μὲ χεῖλια φλογισμένα τὴς ἰδικές τους πίκρας καὶ τὰ δικὰ τους βράσανα. Ἱστορίες θλιβερῆς, ἱστορίες δυστυχισμένες τῆς πιὸ βρασιονισμένης ζωῆς...

✱

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἓνα μελαγχολικὸ ἀπόγεμμα, τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ, μὲ κατεῖχε μὴ ἀνεκπράστη μελαγχολία καὶ μέσα στὸ κεφάλι μου ἦσαν σφηνωμένες οἱ ἰδέες ἀλλόκοτα, ἢ μὴ κοντὰ στὴν ἄλλη, σφιχτὰ, σφιχτὰ.

Τὸ ἀγαπημένο μου ὑπογάμι, ἦταν πάλι τὸ μέρος, ποῦ ἔπρεπε νὰ περῶσθαι τὴν ὥρα μου. Μέσα στὴν ἡσυχία του, τὴν ἀσάλευτη, ἡλιπία νὰ εἶρω τὸ γιατρικὸ τοῦ πόνου μου.

Εἶχα τόσο καιρὸ νὰ πάω, ποῦ τὸ εἶχα σχεδὸν λησμονήσει: τὸ εἶχα τόσο ἐπιθυμῆσει. Ὅταν πῆγα τὸ εἶδα σχεδὸν παραλλαγμένο. Κόσμος πολὺς μέσα. Μὴ ἀσυνείθιστη κίνησις. Λεῖ κ' εἶχε ἀλλάξει τὴν ταχτική του πελατεῖα, τὴν ἡσυχία, καὶ κἄτι φουσιωνομίες ἀγνωστες, διαφορητικές, μὲ ὠμάτα τρικλιζόντα, καμπουριασμένα καὶ ρεμπουπλικὴς ξεθωριασμένες, μόρηδες καὶ ἀεργοὶ ἀνεβοκατέβαιναν, ἐν ὅ ἀπὸ μέσα ἀκούονταν τραγοῦδια καὶ φωνῆς βραχνιασμένες, κι' ὁ ταβερνιέρης γέλαστος καὶ χιροῦμενος μπαινίθγαινε, πότε ἀπὸ ὄω, πότε ἀπὸ ἐκεῖ σκορπιζοντας παντοῦ κοπλιμένα καὶ μειδιάματα.

Ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνη τὴν ὄχλασὴ, σὲ κείνον τὸν θόρυβον, τὸν παραξένον, τὸν ἀσυνείθιστον μὲς στὸ θαμπὸ φῶς τῶν φαναριῶν καὶ μὲς τὴν θολωμένη ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὸν κηπνὸν τῶν σιγαλιῶν καὶ τῶν μαριῶν, ποῦ τηγανίζονταν πέρα στὸ τζάκι, διέκρινα ἓνα γέρο σωριασμένο ἐκεῖ στὴ γωνιά σὲνα πάγκο, συμμένον σὰ καμπόρη. Μπροστὰ του εἶχε ἓνα ποτήρι μὲ τὸ κατσάρι δίπλα μὲ τὸν ἀφρό του, καὶ μὴ ὄρακι ἀπὸ πράσινες ἐλῆς. Ἡ ματιὰ μου, ἐκόλλησε πάνω του. Καὶ τὸν παρατηροῦσα ἀπ' τὸ κεφάλι στὰ πόδια καὶ ἀπ' τὰ πόδια ὡς τὸ κεφάλι.

Τὰ μάτια του, τὰ εἶχε σκυρτὰ κάτω στὸ πάτωμα, κάτω στὸ χῶμα σὺν νὰ ἐψαχνε νὰ εἶρω κἄτι τι, σὺν νὰ ντρεπότανε νὰ τὰ σηκώσῃ ἐπάνω, γιὰ νὰ μὴ ἰδῇ γύρω του τὴν καταντία του, τὰ ξεσημασμένα ρούχα του, τὰ παπούτσι του τὰ χιλοτρυπημένα.

Μόνον ἔστρεψε ἀκατάπαυτα τσιγάρα καὶ τὰ ἐκάπνιζε μελαγχολικὰ τὸ ἓνα κατόπι τᾶλλου, καὶ ρουρούσε τὸ κρασί του χωρὶς νὰ πέρη ἀνασασμὰ. Καὶ εἰς τὸ κάθε στράγγισμα τοῦ ποτηριοῦ ἓνα μικρὸ χαμόγελο ἀνθίζε ἄνω στὰ μαρμαρένια χεῖλη του.

Ὅταν ἔξαφνα σήκωσε τὰ μάτια του, καὶ μὲ εἶδε καὶ τὸν εἶδα κατὰμοτρα, ἢ μορφή του μοῦ ἔφερε στὸν νοῦ μου ἓνα γνωστὸ πρόσωπο.

Ὀλίγο κατ' ὀλίγο κάνοντας ἓνα πῆδημα στὰ περασμένα ἐνθυμήθηκα τὸν μπαρμπα-Μαντζούνη, ἓνα ἀπὸ τοὺς παλῆους κούρηδες τοῦ πατέρα μου, ποῦ ὅταν τὸν ἔβλεπε τὸ ὄρομο, τὸν προσκλινοῦσε νὰ πάνε, νὰ πιοῦν κανένα γιὰ νὰ θυμηθῶν τὰ παλαιὰ τους, καὶ νὰ ξεχάσουν τὰ ντέρτια τους. Τὸν θυμάμαι πάντοτε

γαλάντη, καλοπεριποιημένον, μὲ τὰ καινούργια του ρούχα, καὶ τὰ κολάρια του τὰ γαλιστερά, καὶ τοὺς ριογκάτους λαμποδέτες του, καὶ τὰ χρυσὰ του τὰ ρολόγια, καὶ τὴς καδένας του τὴς χρυσῆς, ποῦ τὴς ἔρινε νὰ κρεμιῶνται ἀπάνω στὸ γελέκο του μὲ κάμποση ὑπερηφάνεια καὶ φιλαρέσκεια. Δὲν τοῦ ἔλειπε τότε τίποτε. Σωστός ἀρεντάθρωπος. Νοικοκύρης μὲ μαγαζὶ καὶ σπίτι.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια τὸν ἔβλεπα τώρα μέσα στὸ ὑπογάμι, μὲ τὴς πιὸ θλιβερῆς περιστάσεις, ἐντελῶς ἀγνώριστον, παραμορφωμένον, κακομύριον, ἐλεεινὸν κ' ἀξιολύπητον.

Ἡ θεὰ του μὲ ἐμελαγχόλησε περισσότερο.

Κατ' ἀρχῆς τοῦ φάνηκε σὺν παράξενο γιὰτὶ τὸν κτυποῦσα ἔτσι ἀκαρδαμικαί καὶ ἔπειτα ὅταν μὲ ἀνεγνώρισε μοῦ ὤωσε τὸ χέρι καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ καθίσω κοντὰ του. Ἐπρόσταξε νὰ φέρουν ἓνα ποτήρι ἀκόμη.

Βαρειὰ θλίψις φαίνεται πῶς τὸν κατεῖχε καὶ δὲν ἐβγαλε μιλιά ἀπ' τὸ στόμα. Καὶ ὅταν κατόπι τὸν ἐρώτησα πῶς κατήντησε ἔτσι μπαρμπα Μαντζούνη; δὲν μοῦ ἀπήντησε διόλου, μόνον ἀναστενάξε, ἓνα βαρὺ ἀναστεναγμὸ, ποῦ ἐβγαίνε βαθεῖα, πολὺ βαθεῖα ἀπὸ τὰ σπυκὰ του καὶ ποῦ ἠμοῖαζε σὺν ἐκεῖνα τὰ ξεροπάταμα ποῦ προτοῦ νὰ ἔλθῃ τὸ νερὸ ἀπ' ἀλλάργα βρούζου καὶ μουγκρίζου σὺν τὰ στοιχειὰ τῶν παραμυθιῶν. . .

Καὶ ὕστερα ὅπως ὅλοι οἱ λυπημένοι καὶ οἱ δυστυχῆς ἄμα τοὺς ἐγγίξῃς στὸ μέρος ποῦ πονοῦν, θέλουν νὰ λένε τὴν ἱστορία τους, σὺν νὰ βγάλουν κἄτι τι ἀπο μέσα τους, σὺν νὰ ξεκαρφοῦνται λιγάκι τὴν πονεμένη τους καρδιά, ἔτσι κι' αὐτὸς ἄρχισε νὰ λῆ τὴν ἱστορία του.

Καὶ ἄρχισε σὺν ἀληθινὸς γειμάκος.

— Ἄκου, σὲ σὲνα μονάχα ἀνοίγω τὴν καρδιά μου καὶ ξωμολογοῦμαι, σὲ σὲνα παιδί τοῦ φίλου μου, γιὰτὶ μοῦ ἄγγιξε τὸν πόνον, ποῦ πονῶ, τὸν πόνον τὸν ἀγιάτρευτο.

Ἡ ἱστορία ἢ δική μου εἶναι μὴ συνειθισμένη ἱστορία ποῦ τὴν βλέπομε κάθε μέρα στὴ ζωὴ μας. . . Εἶδες ποτέ σου κἄτι ἀνθρώπου στὸν κόσμον ὅτι κἄν ἔν κἀνον, ὅσο καὶ ἔν ἐργάζονται, ὅσο καὶ ἔν κουνισοῦνται δὲν μποροῦν νὰ προσοδέσουν, νὰ ἰδοῦν προκοπή, νὰ ἰδοῦν Θεοῦ πρόσωπο, αὐτοῖ, ὅτι κἄν ἔν παθαίνουν, τὰ παθαίνουν ἀπὸ τὴν τύχη τους.

Εἶδες καὶ κἄτι ἄλλους μὲ τὰ μαγαζιά τους, μὲ τὰ σπίτια τους, μὲ τὰ καλά τους, ποῦ ἔρχεται ὥρα καὶ τὰ χάνουν καὶ γυρίζουν στοὺς δρόμους καταδιωγμένοι, κουρελιῆδες, καὶ ἀπένταροι, περιφρονούμενοι ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ τους, αὐτοῖ, ὅτι κἄν ἔν παθαίνουν, τὰ παθαίνουν ἀπὸ τὸ κεφάλι τους.

Ἀπὸ τοὺς δευτεροῦς εἶμαι κι' ἐγὼ. Ὅτι παθαίνω τώρα, τὸ παθαίνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. Ναι, ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. Γιὰτὶ τότε ὅταν εἶχα τὸ μαγαζὶ μου, ἦταν ἐποχὴ ποῦ κἀναν ὅλοι παράδες καὶ ἔδεναν τὰ σκυλιὰ μὲ τὰ λουκάνικα, ὅπως λέει ὁ λόγος, δὲν ἤξευρα νὰ κοντῶ τὴν δουλειὰ μου, καὶ μονάχα τὴν δουλειὰ μου καὶ νὰ φροντίζω γιὰ τὸ μέλλον μου, καὶ τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν μου, καὶ γιὰ τὰ γεράματά μου, καὶ γιὰ τὴν γυναίκα μου. Ἄλλὰ γύριζα μαζὶ μὲ φίλους στὴς ἐξοχές, στὰ γλέντια, στὰ περιβόλια, στὰ Φάληρα, στὰ καφεσαντάν, καὶ στὰ θέατρα, παντοῦ ὅπου ἦσαν νόστιμα κορίτσια καὶ γλυκά τραγοῦδια, χάνοντας τὸν καιρὸ μου καὶ τὸ χρῆμα μου στὰ ψεύτικα γλυκοφιλήματα τῆς κάθε περμαντόνας εἶτε ξανθιά Γαλλίδα εἶτανε αὐτή, εἶτε μελαχρινὴ Ρωμηά. . . Καὶ ἐξέδουα ἀλλόπητα τὰ ὄλγια εἰσοδήματα τοῦ μαγαζιοῦ μου, χωρὶς νὰ σκέπτομαι γιὰ τὰ κατόπι. Ὅτι φῶ καὶ ὅτι πιῶ σήμερα ἔλεγα. Καὶ ὅταν ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια τίποτε παραδάρμενος ζωῆς τὸ μαγαζὶ μου ἐπαλῆρσε μὲ τὴς ἀσωτίες τὴς δικῆς μου, καὶ τὴς κλεψιές τῶν ὑπαλλήλων μου, εὐρέθηκα χρεώστης δεκαπέντε χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸν ὅλον κόσμον, ποῦ νταρθερίζομενος. Τὶ νὰ γείνη τότε; Φοβέρα ἀπὸ τὸν ἓνα δανειστή, φοβέρα ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἐπειθήνης ἢ κακομύριον, ἢ γυναίκα μου—ποῦ μ' ἀρχποῦσε πολὺ—νὰ πούλησῃ τὸ σπίτι ποῦχαμε κάτω στὸ Μεταξουργεῖο γιὰ ἓνα κομματι βωμῆ, ἔτσι παρὰ τιμῆς ἐκεῖνο τὸ μικρὸ μας παλατάκι, γιὰ νὰ μὲ σώσῃ ἀπὸ τῶν δανειστῶν τὰ χέρια. Ἀπὸ τότε δὲν εἶδαμε μὴ καλὴ μέρα. Πιάσαμε ἓνα μικρὸ σπιτάκι πιὸ ἔξω καὶ δὲν πρόφθαινα νὰ πληρώσω τὸ νοκί.

Τίποτε ἄλλο δὲν μὲς εἶχε ἀπομείνει ἀπὸ τὴν πατρογονική μας περιουσία, παρὰ δύο σπιτία, ποῦ εἶχαμε στὴς Σπέτσες καὶ στὴν Ἰόρκα ποῦ κἄν ἔν θέλω νὰ τὰ πούλησω δὲν εὐρίσκαται κανένας νὰ τὰ

ἀγοράσῃ. Ἄλλὰ καλλίτερα ἄς μόνον ἔτσι ἔρημα, βουβὰ, ἀκατοίμητα, αὐτὰ τὰ ὑστερὰ ἀπομεινάρια τῆς μεγάλης κληρονομίας τοῦ πατέρα μου—καὶ νὰ ἔχουν συντροφιὰ τους τὴν νύχτα μονάχα καὶ οἱ ἔρημες κάμαρές τους νὰ ἀντιλαλοῦνε μέσα ἀπὸ τῆς κουκουβάγιας καὶ τοῦ γκιώνη τὰ πένθημα μελοκλάμματα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν δυστυχία, καὶ τὴν φτώχεια καὶ τὴν γούμνια, ποῦ ἔλιωναν τὰ ρούχα ἐπάνω μας, χωρὶς νάχομε νὰ τ' ἀλλάξομε μὲ καινούργια, πέθανε ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἢ γυναίκα μου, ποῦ δὲν ἤμπορούσε νὰ βλέπῃ αὐτὴν τὴ στέρησι τοῦ σπητιοῦ τῆς, γιὰτὶ ἦταν πολὺ ἀρχοντομαθημένη ἢ καυμένη—Θεὸς σ' ἔχωρίστην.—Καὶ ἔβλεπα μὲ βαρεῖα καρδιά μέρα παρὰ μέρα, νὰ μαραιώνονται τὰ παιδιὰ μου, τὸ ἓνα μαζὶ μὲ τᾶλλο, σὺν φθινοπωρινὰ φύλλα.

Καὶ τὴν μητέρα του ἀκολούθησε στὸν τάφο τὸ μεγαλύτερο, πικραμένο καὶ ἀξιοδάκρυτο, χωρὶς νὰ ἰδῇ μὴ μὲρα γλυκεῖα σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Καὶ ἐκεῖνο τὸ συνόδευσε τὸ ἄλλο. Καὶ ἀπέθαναν καὶ τὰ δύο. Καὶ ἐτάφησαν πλάι-πλάι μαζὶ μὲ τὴν μητέρα τους, τὴν δυστυχισμένη. Καὶ ἀπέθαναν ἐξ αἰτίας μου. Καὶ κατεστράφη καὶ ἐρήμαξε καὶ ξεκληρίσθησε τὸ σπίτι ἀπὸ μένα. Τὸ καταλαβαίνω μέσα μου, στὴ συνείδησί μου βαθεῖα, πολὺ βαθεῖα πῶς ἐγὼ ἔρωταίξα καὶ ἐτιμωρήθηκα ἐκεῖνοι, πῶς ἀπέθαναν αὐτοῖ, ἀντὶ νὰ πεθάνω ἐγὼ. Αἰσθάνομαι τὸ κρίμα, τὴν ἀμαρτία στὸ λαμό μου νὰ μὲ πνίγει. . . Καὶ τώρα τί κάνω ποῦ ζῶ. Νὰ... γυρίζω σὺν παλακῶς στοὺς δρόμους ὅλη μέρα, στοὺς δρόμους ἐκεῖνο, ποῦ γυρίζω ἄλλοτε καλοντυμένος καὶ στολισμένος μὲ τὴς χρυσῆς μου καδένας καὶ τὰ χρυσὰ μου ὀρολόγια καὶ πατουῶ καὶ ἀντιπατοῦσε ἢ γῆ—χαζεύοντας ἀπὸ σοκάκι σὲ σοκάκι, ἀπὸ ταβέρνα σὲ ταβέρνα, χωρὶς φίλους, χωρὶς γυναίκα, χωρὶς παιδιὰ, χωρὶς κανένα, μονάχος καὶ ἔρημος, καταδιωγμένος καὶ περιφρονημένος καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τρέμω σὺν τὴν λαμαῖα στὸ κάμπο, στὸ κάθε ρύσημα τοῦ ἀνέμου. . . Καὶ ἔτσι πάει ἀδικολογημένη αὐτὴ ἢ ζωὴ. Παραδάρθηκα ὄωθε, κείθε στὰ ξενύχτια, στὴς δικασθεῖσες καὶ στὰ γλέντια καὶ καταστατάλησα τοῦ κἀνοῦ τὰ χρυσὰ μου χρόνια, τὰ χρόνια τὰ ἀγύριστα, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ τυρανιέται τώρα καὶ νὰ βασανίζεταί τὸ ὄλοιο αὐτὸ κορμί καὶ νὰ καταπτήσῃ στὴ γῆ ἀληθινὸ φέρτωμα. Ἦθελα νὰ πεθάνω γιὰ νὰ γλυτώσω μὴ ὥρα ἀρχήτερα ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ τὰ βράσανα καὶ νὰ μὴ βλέπω πλεὶς τὴν καταντία μου καὶ τὴν καταφρόνια αὐτὴ τοῦ κόσμου καὶ ἦθελα πάλιν νὰ ζήσω γιὰ νὰ τιμωρῶσθαι περισσότερο τὸν ἑαυτὸ μου, νὰ τιμωρῶσθαι τὸ κεφάλι μου, τὴν αἰτία τῆς δυστυχίας μου.

Εἶχε κουρασθῆ πλεὶς νὰ λέγῃ χωρὶς νὰ σταματήσῃ διόλου, ἢ γλώσσά του εἶχε στεγνωσθῆ χωρὶς νὰ πιῇ τίποτα. Ἐπρόσταξε νὰ γεμίσει πάλι τὸ κατσάρι. Τὰ μάτια του, μέσα στὴς δύο γούβες, σὺν πεθωμένου μάτια, μέσα στὸ ἀδύνατο κεφάλι του, λαμποκοποῦσαν καὶ ἐβγαίναν σπίθες σὺν τὰ σπαρμένα κρύσταλλα, ποῦ γυαλίζουσε στὴς ἀχτύπες τοῦ ἡλιου καὶ τὸ πρόσωπό του τὸ ἔστερᾶνε γύρω μὴ λάμψις θεῖα, ἐνῶ ἢ χλωμὴ μορφή του ἔδειχνε μὴ ἐκφρασι ἀληθινῆς μετανοίας. . .

✱

Ἄξερνα ἀνοίξε ἢ πόρτα τοῦ ἰδιαιτέρου καὶ ἀπὸ μέσα χύθηκε γύρω μὴ μουσική, μὲ μὴ ἀνεκπράστη γλυκύτητα. Ἐκεῖνος ἀμέσως ἐστύλωσε τὸ αὐτί του, γιὰ ν' ἀγοργρασθῆ. Τὸ ὑπογάμι ἦταν ἔρημο, ὥρα περασμένη βλέπει. Τὰ φῶτα καὶ αὐτὰ κουρασμένα εἶχαν κατεβῆ καὶ τὰ φυτῖλια εἶχαν σχηματίσει κἄντρα μεγάλη. Μὴ παρὰ μέσα ἀπὸ νέους τραγοῦδους ἀκόμα μὲ μανδολίνο καὶ κιθάρα. Καὶ ἢ καντάδα ἀρμονικὴ γλυκοκουλοῦσε γύρω καὶ σκύρπαε μελωδικώτατα, στὴν ἡσυχία τῆς νύχτας, τοὺς μετᾶλλινους ἦχους τῆς, καὶ τὸ τραγοῦδι ἀντηχοῦσε περιπαθέστατο καὶ ἀδίστατο:

Μὴν ὁ γέρος ποτὲ ξαναεἰδόνει

Στὸ τραγοῦδι ἀπάνω ἀναίε. Ἐσηκώθηκα ἀπάνω ὀλόθρος, ὑψηλὸς σὰ Βεδουῖνος, παλώριος, καὶ μὲ τὸ ἀνασῆκωμα ἀνοίξε τὸ ποκάμισό του καὶ ἐφάνηκε τὸ δαυρὸ στήθος του ἀρρεμεμένο. Ἐστερῶσε ὀλίγο τὸ τρικλιζόν σῶμα του στὰ καλάματα πόδια τοῦ καὶ ἄρχισε νὰ λῆ μὲ ὕφος παραπόνο:

— Πόσες ἀναμνήσεις γλυκύπικρες, μοῦ θυμίζει αὐτὸ τὸ τραγοῦδι! Πόσες φορὲς καὶ ἐγὼ στὰ νεῖκτα μου, μαζὶ μὲ τοὺς φίλους

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ: ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ετησίως δραχ. 125 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ " φρ. 125

ΕΚΑΣΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ ΔΕΙΠΤΑ 30

ΓΡΑΦΕΙΟΝ: Όδός Θεμιστοκλέους, αριθ. 40.

Έπιστολάι και αποστολαί χρημάτων απευθύνονται: Προς τὸ περιοδικὸν ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΗΜΩΝ ΑΤΜΗΛΑΤΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΣΚΑΦΗ

[Σ.Δ.Ο. Σπουδαιωτάτη είναι τελευταία τις συμβολή του κ. Κ. Ράδου εις την ναυτικήν ιστορίαν, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τῶν ἄνω τίτλων ἐν τῷ Ναυτικῷ ἔγκυκλίῳ (Carnet) τῆς 1897, ἧς ἐκτός τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτῆς διαφέροντος ἔχει πολὺ καὶ τὸ ἔθνητικόν διακρίνον. Δεικνύουσα πόθι ἡ Ἑλλὰς πρώτη μεταειρήσθη ἐν πολέμῳ οὐ μόνον ἀτμηλάτα σκάφη, ἀλλὰ καὶ τὸ ποροβολικὸν σύστημα τοῦ στρατηγικοῦ Παιζάν, ὅπερ ἐπέτροτε νὰ ἐπιπένη ὀλόκληρον ἐπανάστασιν ἐν τῇ θαλάσῳ τακτικῇ καὶ τέλος αὐτῇ τὴν θεωρίαν τῶν πλοίων. Χάρην τῶν φιλιεθῶν ἐις οὗς τυχὼν δὲν περιέβη τὸ «Ναυτικὸν ἔγκυκλίον» ἔνεκα τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ προσορισμοῦ, ἀναδημοσιεύομεν τὴν περίερον ταύτην ἀνακοίνωσιν.]

Ἡ «Καρτερία», ἡ «Καλαυρία» καὶ ἡ «Ἐπιχειρήσις» εἶναι τὰ πρώτῃ πολυμικὰ ἀτμηλάτα τοῦ ἔθνη. ναυτικῶς. Ταῦτα εἶναι τὰ πρώτῃ ἐπίσης ἐν τῇ ἱστορίᾳ—ἐξ ὅσων ἠδυνήθη νὰ ἐξαρτηθῶσι—ἀναγραφόμενα ὡς μετακλιτὰ πραγματικῶν πολεμικῶν ἔργων καὶ θαλασσίων μαχῶν. Οἱ Γάλλοι θέλουσιν ὡς τοιοῦτον τὸ πρώτον πολυμικὸν αὐτὸν ἀτμηλοπλοῦν, ὅπερ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σπίγγ» μετέβη τῆς προσδοκῆς τοῦ Ἀλγερίου. Τὸ πολυμικὸν ἐν τούτοις γεγονὸς τοῦτο διεξῆλθε μόλις τὸ 1830, ἐνῶ τέσσαρα πρὸ αὐτοῦ ἔτη ἡ «Καρτερία» καὶ ἐν ἔτος μετ' αὐτῆν καὶ τὰ δύο ἑτέρα ἑλληνικὰ ἀτμηλάτα «Καλαυρία» καὶ «Ἐπιχειρήσις» ἐνεργηθῆντο ἐν ταῖς ἡμετέρας θαλάσσοις, ἵνα μικρὸν τι μετὰ ταῦτα λάβοιεν τὸ βεβαίωμα τοῦ πορῶ. Ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπουρμπὺν καὶ τὸν ἀντιπλοῦτον Δουρρό ἐπὶ τῆς Ἀλγερίας στρατεία κατήχησε εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Σιδί-Φερρούζ τῆς 14 Ἰουνίου 1830. Ἡ «Καρτερία» κατέπλεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1826. Ἡ ἀτμηλοπλοῦς αὐτῆς καὶ πέντε ἀκόμη ἄλλαι εἶχον παραγγεῖλθῆ ἐπὶ Ἀγγλίαν, ἧτις προηγήθη παρὸν τὸν εὐρωπαϊκὸν ἡρωϊσμὸν ἐν τῷ εἰεῖσι τοῦτοῦ τῆς βιομηχανίας, ἀνὶ ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδων λιπῶν στεριανῶν, καταβληθεῖσιν ἐκ τοῦ δευτέρου λεγόμενου ἔθνικοῦ δανείου τῆς Ἐπαναστάσεως. Λέγεται ὅτι ἐν τῷ Δεκέτρῳ ναυπήγησεν τὸ ἀνακλιτὸν τὴν ναυπήγησιν τῶν σκαφῶν τούτων, εὐρισκόμενον εἰς σχέσει μετὰ τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως ἐφέτα μετὰ προνομίου ἑκείνου πάσι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι διδόμενης αὐτῷ παραγγελίας. Ἄλλοι πάλιν εἰς ἄλλα ἀποδίδουσιν αἰτίας τὴν τοιαύτην βραδύτητα. Ὅπως καὶ ἂν ἔγγ τὸ πρᾶγμα ἐν εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκ τῶν ἐξ παραγγελλέντων ἀποσπῆθησαν τὰ τρία μόνον παρεδόθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ δὲν κτήρησαν νὰ ῥωσῶν τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα, σπάνια ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς ναυπηγείαις.

Τὸ ὅτι ἡ Ἑλλὰς μόλις ἐπιανερχομένη ἐἴς τὸ φῶς μεταειρήσθη πρώτη ἐν πολέμῳ προπροπολετικῆν ἐπιπόνησιν αὐτίκα πρέπει ὑπερέμμερος νὰ ἐκπλήξῃ. Ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ πολυμικὸν ναυτικὸν τῆς Δύσεως ἕσταν ἐπὶ τὸ βάρος παλαιωθειῶν παραδόσεων, τὸ πνεῦμα τῆς καινοτομικῆς ρωσικώτερον ἦτο νὰ συναντήσῃ τις παρὰ τοῖς ἐκ μεσοπολεμικῶν κεφαλῶν συροστημένους φιλελληνικοῦς κομιτάτας καὶ ἐν τοῖς διαβόλοις ἔθνοσι ἀσυνήθους ναυτικῆς εὐτομίας, ἀπαυθίστατος ἐκ τῆς ἀπαύτου κατ' αὐτὸ ἀπεδοῖσιν δὴ τῶν ἰσχυροτάτων τῶν τότε χρόνων στόλων. Διότι τα ἱστορικά μέχρι τοῦ 1850 καὶ πέραν ἀκόμη διαδουλοῦσιν βῆμα πρὸς βῆμα τὸ ὄρατος. Ἐξ οὗ κατέβησαν τέλος νὰ τα ἐκδόσιν τὰ ἀτμηλάτα σκάφη. Μέχρι τοῦ 1810 ἐλάτιστα βῆλαι τρεῖς τὰς στόλοισι ἀτμηλοπλοῦς, χρησιμεύοντα καὶ ταῦτα εἰς ποροβολικὸν τῶν πλοίων τῆς γραμμῆς καὶ εἰς ταχυδρομικὰς ὑπηρεσίας. Δι' ἱστορῶν ὁ Γάλλος ναύαρχος Ρουσσὸν βαίει τὸν εἰσπλοῦν τοῦ Τίγρου ἐν ἔτει 1831, δι' ἱστορῶν ὁ ναύαρχος Μπουβὺν καταβάλλει τὸ πορῶνον τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τῆς Οὐλώας, δι' ἱστορῶν ὁ Ρώσος καταστρέφουσι τὸν ναυτικὸν στόλον ἐν Σινώπῃ τῆς 1854. Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ πρώτῃ πολυμικὰ σκάφη ὡς ἡ «Καρτερία», ἔνεκα τροχόφορα, εἶχον πλατύνματα ἄνω δὲν γινώσκαι τὸ σύγγρονον ναυτικόν. Τὸ μέγεθος τῶν τροχῶν ἐπιτεθειμένων εἰς τὸ πρὸ τῶν πολεμικῶν καὶ εἰς τὰς βιαίας σαρράσεις, ἐπ' αὐτῶν ἐπιρροή τῶν κλιμαθῶσεων τοῦ σκάφους καὶ ἐπιπέσου ἡ ἀνακλιτῆ τοῦ δρόμου τοῦ πλοίου, τὸ ἀποστάσιον τῶν μηχανῶν ἄς αὐτῇ

ἡ φύσις τοῦ σκάφους ἀπῆται κατὰ μέγα μέρος τεθειμένος ὑπεράνω τῆς ἰσάου γραμμῆς, πάντα ταῦτα ἔτασαν τὰ τροχόφορα ἀτμηλάτα εἰς τὴν τάξιν πλοίων βοηθητικῶν καὶ ἐπιπορευτικῶν, οὐδεὶς δ' ἐτόλμα νὰ φαντασθῇ ὀλόκληρον καὶ πλήρη παράταξιν μάχης ἐξ ἀτμηλοπλοῦν σκαφῶν. Ἡ ὁρὰ αὐτῇ ἐπερολάσσειτο εἰς τὰ ἐλακτικώτερα.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ἡ ἀτμηλοπλοῦς κορδέτα, ὁ ἀτμοδρόμιον, ἂν ἠθέλαμεν νὰ τὴν ὀρίσωμεν κατὰ τὸ Ν. Ὀνοματολόγιον, «Καρτερία» δὲν ὑπῆρξεν ἀνίσχυρόν τι πολεμικῆς κατὰ θάλασσαν ὄργανον. Ταῦτο βεβαίως τὰ ἀξιώματα αὐτῆς κατορθώματα ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ καὶ τῷ Εὐβοϊκῷ κόλπῳ, ἐν Πειραιεὶ καὶ τοῖς μικρασιατικοῖς πελάγεσι, καὶ πρὸ παντὸς τὰ ἐν τῷ Κορινθιακῷ, ἐνθα παρὰ τὴν Σκάλαν τῶν Σαλωνίων, κατέβη καὶ συνέτριψεν ὀλόκληρον μοῖραν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου. Τὸ κλεῖς τοῦτο ὄφραϊν ἄρ' ἐνός μὲν εἰς τὸν δεξιὸν καὶ ἀπρόμητον κυβερνήτην αὐτῆς Ἀστυργα καὶ εἰς τὸ γενναῖον καὶ ἀροσιώμενον αὐτῆς πλήρωμα, ἄρ' ἑτέρου ὄχι ὀλιγότερον εἰς τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς ποροβολικόν. Ὅπως τὸ ἀτμηλοπλοῦς αὐτῆς σκάφος ἀπέτελε ὀλόκληρον ἐπανάστασιν ἐν τῇ παραδοξομένην ἄχρι τῆς ἐπαύσεως ἐκείνης ναυπηγίᾳ τῶν πολεμικῶν στόλων, οὕτω καὶ τὸ ποροβολικὸν αὐτῆς ἔδιδε τὸ σπῆμα τῆς ἀνατροπῆς τῶν παλαιῶν θεωριῶν, αἰτίνας ἐκράτων ἀκόμη τότε ἐν τοῖς ὄπλοισι. Ἡ «Καρτερία» ἔβαλε διὰ κοίλων βλημάτων ἀ la Paixhans. Εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι νέα φάσις πραγμάτων κατήχητο διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας δι' ἀεροῦ κινητηρίου δυνάμεως ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ διὰ τῆς ἐκπεριπέουσης ὁδοῦν πεπλαθρωμένον ἐκρηκτικῶν ὕλων ὑπὸ εὐθὺ βαλλόντων τηλεβόλων ὑψηλῶς συνάγεται ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ σκάφους ἐκείνου, ὅπερ πρώτον πάντων ἐπωφελέθη ἐν πολέμῳ τῆς νέας ταύτης διπλῆς ἐπινοήσεως, ἧτις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἔμελλε νὰ μεταβῆ ἐντελῶς τὴν ὕψιν τῶν στόλων.

Ἡ ἀροσιώτης εὐμεγέθης, ἀτελής ὄμοι τ' ἔπρεσε «Καρτερία», εἶχε μηχανὴν, ἐν Λονδίῳ τοποθετηθεῖσαν, μὴ δυναμένη νὰ προσώσῃ αὐτῇ ταχύτητα μείζονα τῶν ἐξ ἑλλῶν. Οὕτω καὶ ἡ «Καλαυρία» καὶ ἡ «Ἐπιχειρήσις». Φαίνεται δὲ ὅτι οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι τοσοῦτον ἐπιπέρασαν τὸν πλοῦν αὐτῆς, ὥστε ἡ ἀρχὴ ταχύτης τῆς ἐξέπιπτε ταχέως εἰς τὸ ἦμισυ τοῦ συνήθους αὐτῆς δρόμου. Εἰς ἀντιτάξιμον εὐτυχῶς τῆς ἀδυναμίας ταύτης εἶχεν, ὡς εἴπαμεν, πολεμικὸν ὄπλοισιν καινοφανῆ καὶ ἰσχυροτάτον. Τὸ ποροβολικὸν αὐτῆς συστάτο ἐξ ὀκτὼ τηλεβόλων βαλλόντων σφαίρας ἐξήκοντα ὀκτὼ λιπῶν, ὅπερ τότε θεωροῦντο δικαίως μέγα τι. Ἦσαν δ' αὐταὶ ἡ ὀδοὶς Paixhans ἢ συνήθεις σφαῖραι, αἰτίνας ἐπιπορακτικῶν ἐν καταλλήλῳ κλιμαθῶσι ἐπὶ ἔγχρωσιν, ἄφο δὲ τὸ τηλεβόλον ἐδέχτο τὴν ἐκ περιπέουσι γώμασιν αὐτοῦ καὶ λεπτῆν καὶ εὐμάκωτον πλῆθυν ἔξ ἀργυλλοῦς γῆς, κατηυθύνετο δὲ πρῶτον καὶ ἐπὶ τὸν σκοπὸν, δύο ποροβοληταὶ λαμβάνοντες αὐτῆς διὰ πυραγῶν εἰσόδου εἰς τὸ ποροβολικόν, ἐνῶ τρίτος ταχὺς ἕθετον εἰς αὐτὸ τὸ πῦρ προοῖ τὴ ἐκ τῆς περιπέουσι σφαίρας θερμότης μεταδίδει τὸ πῦρ εἰς τὴν ἐν τῷ πλοίῳ τὸν κοίλων πυρίτιδα. Αἱ ὀδοὶς ὄμοι Paixhans προὐλάσαν ἰδίως τὴν γενήσιν τότε καταπληθῆν. Ἡ ἐν τῷ ναυπηγικῷ στρατοπέδῳ ἐπιπέουσι ἦτο τοιαύτη ὡστε Ρεσιτ-πασά ὁ Κιουταχῆς ἵνα καταβῆ εἰς τὸν σουλτάνον τὴν δύναμιν τῶν ἀνεμάχων στρατευμάτων ἀπέστειλεν αὐτῷ βλῆμα τῆς «Καρτερίας» περιβαλλέν ἐκ τοῦ πλοίου τῆς μάχης παρὰ τὸν ἄγιον Σπουρβῶνα τοῦ Πειραιῶς. Ἡ ὀδοὶς Paixhans εἶναι ἐκείνη ἧτις μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔμελλε νὰ παραγάγῃ τὴν ἀνάγκην τῆς σφαιρῆς ἐπιπέουσι τῶν πλοίων. Κατὰ τοὺς πρώτους ἀκόμη τῆς ἐκπεριπέουσι καταστρατηρίας χρόνους τὰ τηλεβόλα ἔβαλλον ἀπακλιτικῶς σφαίρας πλῆρεις, συμπαγεῖς, ὀλοσώμενοι εἰς τὴν ἐρῆ, εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅταν δὲ τὸ ποροβολικὸν ἐπρόκειτο ἐν βάλῃ κατὰ φρούριον καὶ ἰσχυρῶν στρατοπέδων βῆμας, κοίλα βλῆματα πεπλαθρωμένα ἐκρηκτικῶν ὕλων, μεταειρήθητο πρὸς τοῦτο τοὺς ὄλους, βάλλοντας ὑπὸ μεγάλῳ γούμασιν. Τα βλῆματα οὕτως ὑπερβαλλόντα τα τεῖχη ἐπιπτον καὶ ἐξερρήγνοντο ἐν τῷ τῶν πλοίων καὶ τῶν στρατοπέδων, ἐπιπέρασαν δυνιστῶς καταστρατηρίας τῶν εὐθευθῶν βλημάτων. Διαφορῶς ὄμοι εἶχον τὰ πρᾶγματα ἐν θαλάσῳ. Ἡ ἐκπεριπέουσι τοῦ καταστρώματος, καὶ καινομένη ἄλλως, τοῦ πλοίου ἐπιπέουσι δὲν παρέτεινε ἐπαρκῆ σκοπὸν εἰς τοιοῦτον εἶδος καταπολέωσιν. Δὲν ὑπέλειπε τὸν λοιπὸν εἰς τὴν διὰ τοῦ ποροβολικοῦ καταπολέωσιν τῶν πλοίων ἡ ἡθευθὸς, ἧτις διὰ πλῆθυν, ὀπλ. μονοκομμάτων, ἐνεργουμένη σφαῖρων βραδείας καὶ σφαιρικῆς ἐλαφρῆς ἐπέφερεν εἰς τὸν προσβαλλόμενον ζήτησι. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος ἀκόμη αἰῶνος προήλθεν, εἰς τὸ μέσον ἡ ἰδέα τῆς διὰ τῶν συνήθων τηλεβόλων,—τῶν εὐθευθῶν,—ἐκπεριπέουσι κοίλων βλημάτων. Ἡ ἀτέλεια φαίνεται ἐν τούτοις περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀδοῦν, ἐκπεριπέουσι πορῶν ἐντός τοῦ ποροβόλου, ἐπιπέουσι τὴν ἐγκαταβῆσιν τῆς ἐπινοήσεως. Ὀλίγον τι βραδύτερον ὁ μέγας Ναπολεὼν ἐν ταῖς πολεμίας αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐξήτησε παρὰ τοῦ ποροβολικοῦ βλῆματα καταστρατηρίας τῶν τότε συνήθων. Ὁ Paixhans προέτεινε τούτῳ βῆμας βαλλομένους σχεδὸν ὀριζωνίως, ἀλλὰ ματαίως προστάθη νὰ πείθῃ αὐτὸν περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ἐπιπέουσι. Τῷ 1819 ἐπανέβη πάλιν εἰς μάτην τὰς προτάσεις του πρὸς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, τοὺς ὄλους τοῦ «Nouvelle force maritime» ἔργου του, εἰς ἡ προηγήθηται καὶ σῆμα τριῶν τηλεβόλων γυνὸς αἰθέρου τῶν 48,80 καὶ 150—ἡθευθὸς τηλεβόλων δυναμικῶν νὰ βλάψωι σφαίρας συμπαγεῖς, ἐκ τῶν παλαιῶν, τοιοῦτου βάρους—διαμετρήματος ἐν ἄλλοις λόγοις τῶν 18, 21 καὶ 27 ὀρκατομέτρων. Ἐνοεῖται ὅτι τὰ τηλεβόλα ταῦτα δὲν ἐπρόκειτο νὰ βάλλωσι πλέον τοιαύτας σφαίρας, ἀλλ' ὀδοὶς κινῆς, αἰτίνας ἠθέλον πληρωθῆ δι' ἐκρηκτικῶν ὕλων. Τῷ βεβαίως τούτῳ, ἐν ᾧ ὁ στρατηγὸς Paixhans προέβλεπε τὴν ἀνάγκην τῆς θεωρητικῆς τῶν πλοίων, ἐπιπέουσι τῷ 1822 ἐνεπέουσι αἰσθῶν ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ κυβερνήσις προέβλεπε εἰς ταῦτα, ἀπὸ ἴσχυος

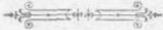
μου, δὲν τὸ τραγοῦδιον αὐτὸ τὸ τραγοῦδι. Αὐτὸ τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν μὲ τὰ γλέντια του καὶ τίς ῥομάντζες του θὰ μοῦ μείνη ἡ μόνη γλυκεὶ ἀνάμνησις εἰς τὸν βίον μου, καὶ ἀκόμη ὅταν ἀποθάνω... Ἄγ! νὰ εἰμπορεύσαι τώρα νὰ τὸ τραγοῦδήσω, νᾶβλεπες τί ὑψηλὰ πού τὸ βγάζω. Ἄλλὰ ἔτσι φεύγουσι γλήγορα τὰ νεύματα καὶ τραβοῦνε μαζῇ τους καὶ μᾶς... Εἶδες πῶς τὸ λέει καὶ τὸ τραγοῦδι; ὁ γέρος ποτὲ δὲν ξαναγενοίεται...

Ἄλλ' ἀμέσως σὺν νάμετανόησε, σὺν νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι τὸ γέριον σῶμά του βραστοῦσε ἀκόμα, εἶπε:

—Τὶ λέω; Ντύσε με πάλι μὲ τὴ πρώτη μου φορεσιά, καὶ κρέμασε τίς καδένας μου τίς χρυσῆς καὶ τὰ χρυσὰ μου τὰ ρολόγια καὶ νὰ ἰδῆς πῶς τὸ βγάζω πέρα. Ἄν δὲν τὸ λέει τὸ σῶμα, τὸ λέει ἡ καρδιά...

Καὶ ἐδοκίμασε καὶ αὐτὸς νὰ τραγοῦδήσῃ. Ἐτένωσε τὰς δυνάμεις του, τὰ νεύρα του, τὴ φωνή του ἔβαλε καὶ τὴν ὑστερήν του προσπάθεια, ἀλλὰ δὲν εἰμπόρεσε νὰ τραγοῦδήσῃ. Ἡ φωνὴ του ἀναβροσ, ἀσυνάρτητος, ἐπιπήγηκε μέσα στὸν λάκρυγγά του καὶ ἔπεσε κατὰ βάρυς ἐπάνω στὸν πάγκο, μὲ τὸ κεφάλι του κρεμασμένον πρὸς τὰ πίσω, ψιθυρίζοντας μέσα στὰ δόντια του, τρίζοντα ἀπὸ λύσσα, ἀσυνάρτητα λόγια, ἐν ᾧ ἀπὸ τίς βρῦσεις τῶν ματιῶν του ἐκύλησαν παραπονοίαικα δύο χονδρὰ δάκρυα...

ΚΑΘΗΣ ΟΙΚΟΚΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΟ νέον ἔτος ἀρχίζει μὲ ἕνα περίεργον καὶ ἄξιον μελέτης κοινωνικὸν φαινόμενον διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ζωηροτέρην καὶ τὴν συστηματικώτεράν καὶ παρ' ἡμῖν ἐμφάνισιν τοῦ γυναικείου ζητήματος.

Τὸ ζήτημα εἶναι βεβαίως παλαιόν, καὶ χωρὶς ν' ἀνατρέξωμεν εἰς παλαιότερους χρόνους, χωρὶς νὰ φθάσωμεν μέχρι τῶν προθύρων τοῦ παραδείσου καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν πρώτην ἀρχὴν του εἰς τὰς κατηρεῖς ὕψεις τῶν δευωγμένων παραθετῶν τῆς θείας ἐντολῆς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι νῦν μὲν ὑπὸ ταύτην, νῦν δὲ ὑπ' ἐκείνην τὴν μορφήν πάντοτε κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρξε ζήτημα γυναικείον.

Ἀσ' ὅτου ἡ γυνὴ εὐρέθη ἐν τούτων ἡ ἐκείνων τῶν περιστάσεων ἀντιμέτωπος πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ ὕλικου βίου, — καὶ ποτε εἰλεψαν αἱ ἄποροι χῆραι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; — ἀρ' ὅτου εἰς τὸν γυναικωνίτην εἰσέδυσαν ἀκτινεῖς τινες τοῦ φωτός ἐκ τοῦ πορῶ ὅπερ ὁ Προμηθεὺς ἔκλεψεν ἐκ τοῦ ουρανοῦ, τὸ γυναικείον ζήτημα ἦτο γεγεννημένον καὶ ἐπέζητει τὴν λύσιν αὐτοῦ.

Ἡ Ρωμὴ μετέβη εἰς τοὺς ἀγρούς τοῦ Βοῶδ ἵνα συλλέξῃ στάχεις, καὶ γεμίση τὸν κενὸν στόμαχόν τῆς, ἡ δὲ Ρώμη καὶ τὸ Βυζάντιον, εἰς ἃς τὸ ζήτημα τοῦ κενοῦ στομάχου τῆς γυναικός καὶ τῶν τέκνων τῆς ἐνεφανίσθη ἐν ὅλῳ τῷ ἔγκω του, ἵδρυσαν τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματά των πρὸς προστασίαν τῶν χηρῶν, τῶν ὄρφανῶν καὶ τῶν ἐλαθέων.

Ἄλλ' ἡ Ἀσπασία ἔχουσα πλήρη τὸν στόμαχον, εἶχε καὶ τὸ κρανίον μεστὸν ἀκτινῶν φωτός, καὶ ἠνόησε νὰ λάμψῃ ἐν μέσῳ τῆς λαμπρῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀγορᾶς. Ἐθράυσε λοιπὸν τὸ δρῶμακτον τοῦ γυναικωνίτου, καὶ πρὸς αἰσῆ καὶ ὑπὸ τὴν εὐγενεστέραν ὕψιν του τὸ ζήτημα τὸ γυναικείον. Διὰ τοῦτο μετὰ τινὰς αἰῶνας, παρ' ὅλην τὴν ἐπιπέουσι ἀναστάσεων ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ πολιτισμοῦ, μία ἀπόγονός τῆς, ἡ σεμνὴ καὶ μεγαλόνοος Ὑπατία, καταυγάζει ἀπὸ τῆς καθηγετικῆς τῆς ἑδρας τὰς διανοίας τῶν συνοστικῶν παρ' αὐτὴν ἀνδρῶν.

Καὶ ὄμοι μὲ τοιαύτα προηγούμενα ἡ ἐγγραφὴ μᾶς κόρη εἰς τὸ μητρώον τοῦ Πανεπιστημίου ἦτο μέχρι χθὲς φαινόμενον ἄξιον τῆς ζωηροτέρας μᾶς φιλοπραγμοσύνης. Ὅτε πρὸ τινῶν ἐτῶν ἡ κ. Παρρὲν εἶχεν ἰδρύσει τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν», εἰς ἑθνοῦς εἶχεν ἐγερεθῆ! Εἰς ἐποχὴν πλέον πρόσφατον ὄμιλος δεσποινῶν τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ἀπορασαι τὴν ἰδρύσιν τοῦ «Προτύπου Παρθενωγωγείου», καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης εἶχε συντάξαι ὄχι ὀλίγον τὴν κοινωνίαν μᾶς.

Καὶ ὄμοι ἀπὸ τῆς Ἀσπασίας καὶ τῆς Ὑπατίας μέχρι τῶν

ἀδελφῶν Παναγιωτάτου αἰτίνας πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἀνεκνήρυσσαντο διδασκασασι τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἔπαυσεν οὔτε ἐν Ἑλλάδι οὔτε ἐν Εὐρώπῃ οὔτε ἀλλαχοῦ του τῆς γῆς νὰ ὑφίσταται τὸ γυναικείον ζήτημα.

Ἀλλὰ τί συμβαίνει; Ἀμα ὡς ἐμφανίσθη ὑπὸ νέων ἡ καὶ ἀπλῶς ἀνακλιτισμένη μορφήν τὸ αἰῶνιον αὐτὸ ζήτημα ἔχει φαίνεται τὴν ἰδιαιτέραν ἰδιότητα νὰ κινή τὴν περιέργειαν, τὰ νεύρα, καὶ διακρητυρίας ὄλης ἡ μέρους τῆς κοινωνίας.

Καὶ τώρα τί γίνεται; Τὸ γυναικείον ζήτημα ἐμφανίζεται ὑπὸ νεωτέρην καὶ ἀληθῶς πλέον ἐπιβλητικὴν μορφήν, καὶ ἰδοὺ ὄλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ καὶ αὐτὴς περὶ αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀφελῆ πεποιθήσιν ὅτι νῦν τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ὡς ἀπειλητικὸν νέφος ἐν τῷ ὀρίζοντι τὸ μέγα καὶ φοβερὸν αὐτὸ γυναικείον ζήτημα.

Συνεδρίον γυναικῶν ἐν Ἀγρινίῳ! Ἐνωσις Ἑλληνίδων ἐν Ἀθήναις! Τί εἶναι τούτοις; φωνάζουν οἱ πολλοί. Πού ἀκούσθηκε αὐτὸ νὰ κἀνονον συνέδρια αἱ γυναῖκες! Εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰμεθα ἔδω, καὶ τὸ Ἀγγίον θέλει νὰ μεταβληθῇ εἰς Σικάγον; Ἐνωσις Ἑλληνίδων! Τι, ἐπερὶ ἀθήνησαν αὐταῖς; ἔρωτούν αἱ συντηρητικώτεροι τῶν Ἑλληνίδων. Τι θ' ἀφήσουν ἐρῆμον τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν, φωνάζουν οἱ ἄνδρες, καὶ μᾶς ἐτοιμάζουν συλλόγους, συλλόγους μὲ πεντακόσια, μὲ χίλια, μὲ δύο χιλιάδας μέλη;

Καὶ ὄμοι ὁ σκοπὸς καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ τε Συνεδρίου τοῦ Ἀγρινίου καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων ἀνευ τῶν ἐπιβλητικῶν ὀνομάτων τοῦ Συνεδρίου καὶ τῆς Ἐνώσεως ἐξεταζόμενα εἶναι κοινὰ καὶ συνήθη πράγματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλὰ οὕτως καὶ ἀλλὰχοῦ ἄλλως ἐκάστοτε λυόμενα.

Οὔτω, ἵνα λάθωμεν ἕνα ἐκ τῶν σκοπῶν, οὗς προτίθεται νὰ ἐπιδοῖξῃ ἡ Ἐνωσις τῶν Ἑλληνίδων, τὸ ζήτημα τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν διὰ τὰ θῆλεα, τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο τίθεται νῦν τὸ πρῶτον ὡς ζήτημα ἀρχῆς; Μὴ δὲν τὸ ἔχει λύσει πρὸ πολλοῦ ἡ κοινωνία τὸ ζήτημα τοῦτο; Διότι τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἐπαγγελματικαὶ αἱ γυναῖκες αἱ διευθύνουσαι τὰ καταστήματα τοῦ συρμού, αἱ ἐν αὐτοῖς ἐργαζόμεναι κεραισίδες, αἱ ἄλλαι αἱ πληροῦσαι τὰ βιομηχανικὰ ἐργαστᾶσια τοῦ Πειραιῶς, αἱ διδασκάλισσαι, αἱ μαῖαι κλπ;

Εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὴν ὑπαίθρου χώραν, δὲν ἐργάζεται ἡ γυνή, ἡ κόρη βιοποριστικῶς; Σκάπτει, συγκομιρίζει καρπούς, βόσκει ἐκείσε πρόβατα καὶ πάσαν ἄλλην ἀκαίᾳ ἐργασίαν. Θὰ πῆτε ὅτι ἐκεῖ εὐρίσκειται πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ συγγενικοῦ ὄμματος. Ἀλλὰ μολονότι τοῦτο δὲν εἶναι πάντοτε ἀκριβές, μήπως ἠθέλητε νὰ τὰς ἴδητε εἰς τὴν κόμην, μακρὰν τοῦ πατρικοῦ ὄμματος, κρατούσας τὰ λογιστικὰ βιβλία τῶν ἐμπορικῶν καὶ τραπεζικῶν γραφείων; Κἀνονον οὐ, τι ἀπαιτεῖ ὁ τόπος, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ μήπως νομίζετε ὅτι θεωρητικῶς πρῶτον ἐλύθη εἰς τὸ Λονδίνον καὶ εἰς τοὺς Παρισίους τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου τῆς γυναικός εἰς τὰ γραφεῖα ὡς λογιστριάς, ὡς ταμίαν, ὡς γραμματικῆς, καὶ ἐπειτα ἔλαβε τὴν ἐφαρμογὴν του;

Ὅχι πρὶν ἔλθῃ ὁ κοινωνιολόγος νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας τῆς γυναικός, ἡ κοινωνία εἶχεν ἀπατήσῃ παρὰ τῆς γυναικός ἔδω ταύτην καὶ ἐκεῖ ἐκείνην τὴν ἐργασίαν, ἡ γυνὴ παρέσχε τὴν ἐργασίαν καὶ ἐπειτα ἦλθεν ἡ θεωρία, ἐπειτα ἦλθεν ἡ μελέτη καὶ τὸ σύστημα.

Αὐτὸ ἀπλοῦστατα γίνεται καὶ παρ' ἡμῖν. Καὶ ἂν ἠθέλον οἱ ἐξανατι

πλήρη επιτυχίαν. Μετ' ὀλίγον ἔμαλλε νὰ χρησιμοποιήσῃ πρώτη λίαν επιτυχῶς τὴν νέαν ἐπινοήσιν ἢ ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἀναγεννωμένη Ἑλλάς, παρέχουσα οὕτω τὸ μέτρον τοῦ γενναίου καὶ προοδευτικοῦ αὐτῆς πνεύματος. Ἐν τῇ Δύσει τὸ νέον ὄπλον ἐβράδυνε λίαν νὰ γίνῃ γενικῶς ἀποδεκτόν. Αὐτὴ ἡ Γαλλία, πατρίς τοῦ ἐπινοητοῦ, ἀνέμεινε πρῶτον τὴν παραδοχὴν τῆς νέας ἐπινοήσεως ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας καὶ μέχρι τοῦ 1848 ἔτι τὰ πλοῖα ἔφερον μέγαν ἀριθμὸν τηλεβόλων μὴ βαλλόντων κατὰ τὸ σύστημα Paixhans. Ἡ «Σφίγγς» ἐν τούτοις, περὶ τῆς ἀνωτέρου εἰπομεν, καὶ ἥτις ἀδικῶς φέρεται ὡς τὸ πρῶτον μετασχὸν πολεμικῆς ἐνεργείας ἀτιμῆλατον σκάφος, ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων τότε σκαφῶν ἅτινα ἔφερον ὀδιδόβολα. Εἶχε δύο μόνον τοιαῦτα. Προσθέσωμεν δ' ἐνταῦθα εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ιστορικοῦ τούτου σημειώματα, ὅτι αὕτη οὐ μόνον τέσσαρα μετὰ τὴν «Καρτερίαν» ἔτι ἐνεφανίσθη ἐν τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν, ἀλλὰ καὶ οὐδὲ συνειπλάκη πρὸς πολέμια σκάφη, ἀπλῶς ὑποστηρίξασα τὴν ἐπὶ τῆς ἀλγερινῆς ἀκτῆς ἀπόβασιν τοῦ γαλλικοῦ πεζικοῦ. Ἡ «Καρτερία» ἀπομένει ἡ πρώτη ναυμαχίσιμα ἀτιμῆλατος ναῦς.

Κ. Ν. ΡΑΔΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚῆ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ὁ σὺρ Τζῶν Λουμπὸκ εἶναι πρόσωπον γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῶν ἄλλὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνδέεται μὲ ὑπόθεσιν πρῶτον δυσάρεστον, ἔπειτα πολιτικὴν, μὴ ἔχουσαν πολλὴν σχέσιν μὲ τὰς σελίδας ταύτας· διότι εἶναι ὁ πρόεδρος τοῦ ἀγγλικοῦ κοιμητάτου τῶν κατόχων ἑλληνικῶν χειρογράφων, μετ' οὗ ἡ ἡμετέρα κυβερνησις ἤλθεν εἰς διαπραγματεύσεις διὰ τὸν συμβιβασμὸν.

Ἄλλ' ὁ σὺρ Τζῶν Λουμπὸκ εἶναι γνωστότερος ὡς μέλος τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λονδίνου, μέλος τῆς Βουλῆς, μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς βασιλικῆς πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου τοῦ Λονδίνου, πρόεδρος τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου τοῦ Λονδίνου, καὶ ἐπιστήμων, καὶ φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς.

Ὡς τοιοῦτος δὲ πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων του ἐδημοσίωσει καὶ συγγράμματα μικρά, πρακτικὰ, βιβλία παρουσιάζοντα ὑπὸ τύπον δημῶδη καὶ εὐληπτον τὰ πορίσματα μακρῶν καὶ σοβαρῶν μελετῶν. Εἰς τὴν τάξιν δὲ τῶν βιβλίων τούτων κατατάσσονται καὶ ἡ «Εὐτυχία τοῦ βίου», καὶ ἡ «Χρῆσις τοῦ βίου» κατὰ τὰς ἰδιωτρόπους ὀνομασίας αἱ δίδει οὗτος εἰς αὐτὰ.

Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίωσει πρὸ πολλοῦ, τὸ δεύτερον εἶναι νεώτερον, μετεφράσθησαν δὲ ἀμφοτέρωτα εἰς τὴν γαλλικὴν, καὶ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ μεταφράζοντο καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ὀλίγα ἀποσπάσματα ἐκ τῆς «Χρῆσεως τοῦ βίου» μᾶς ἐνθυμίζουσι τὸ λαμπρὸν βιβλίον «Υγιεινὴ τῆς ψυχῆς» τοῦ Γερμανοῦ Φεουχτρολέδεν, τὸ ἐκδοθὲν καὶ παρ' ἡμῶν ἑλληνιστῶν ὑπὸ τῶν κ.κ. Μπάρτ καὶ Χίρστ, τὸ ὅποιον δύναται νὰ καυχῆθῃ ὅτι ἀριθμεῖ φανατικούς φίλους καὶ θαυμάστους.

Ὁ Τζῶν Λουμπὸκ εἶναι αἰσιόδοξος, καὶ τὰ βιβλία του τὰ κοινωνιολογικὰ τὰ ἐμπνέει αἰσιοδοξία τῆς ὁποίας τὴν ἀνάγκην ἔχει ὁ τόπος μας, τὸν ὅποιον ἐπιλημύρῃσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἀπαισιοδοξία τῶν μεγάλων πνευμάτων, τὰ ὅποια ἐπεκράτησαν ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ φιλολογίᾳ.

Φρονεῖ ὁ Λουμπὸκ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δύναται νὰ διέλθῃ τὸν βίον χαίρων. Φρονεῖ ὅτι ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πανίσχυρος, καὶ δύναται τις διὰ τῆς δυνάμεως τῆς βουλήσεως εἶτε ἐπὶ τῶν περιστάσεων νὰ ἐξασκήσῃ ἐπιρροήν, εἶτε τὰ ἀναπόφευκτα μετὰ ἡσσοῦς νὰ δεχθῇ ὀλιψέως.

Τὰ ἀποφθέγματα του εἶναι θαυμάσια, καὶ ἐγκαλεῖον παρατηρητικότητά ἀνεκτιμῆτου βαρύτητος καὶ ὀξυνοίας. Πῶς σὰς φαίνεται ἔξαρτα τὸ ἀξίωμα τοῦτο: «Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τις εἰς τὴν ζωὴν του, ὁ τρόπος, τὸ tact, εἶναι μᾶλλον ἀπαραίτητον παρὰ τὸ πνεῦμα, τὸ talent.» Καὶ τὸ ἄλλο τοῦτο τὸ ἐξηγοῦν παλλὰ φαινόμενα καὶ τοῦ ἡμετέρου κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου: «Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἀποφύγῃ τὸν κόπον τοῦ νὰ συλλογισθῶσι καὶ κρίνωσι μόνον τῶν περὶ ἑμῶν, πράγμα λίαν δυσάρεστον εἰς αὐτούς, σὰς ἀπονέμουσιν τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν σεῖς οἱ ἴδιοι ἀπονέμετε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας.»

Ἄλλ' ἂν τὸ ἀξίωμα τοῦτο λύει τὸ μυστήριον τῆς προαγωγῆς πολλῶν ἀνικανότητων, ἀκούσατε καὶ τὸ ἄλλο τοῦτο, ἵνα μάθητε διατί πολλαὶ ἰκανότητες μένουσιν εἰς τὴν γωνιά. «Μὴ δοκιμάσητε πατέ, λέγει ὁ Λουμπὸκ, νὰ ἀποδείξητε τὴν ὑπεροχὴν σας, διότι ὀλίγα πράγματα ὑπάρχουσι τὰ δυσαρτεστοῦντα ἕνα ἄνθρωπον, ὅσον τὸ νὰ αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑποδεέστερον.»

Φρόνησις λοιπὸν! Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνῃ ἡ ἀξία, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἰδιαίτερα ἐκείνη πνευματικὴ ἰδιότης δι' ἧς ἀντιλαμβάνεται τις τῆς ἀληθοῦς ὑποστάσεως καὶ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας, ἡ ἰδιότης ἡ καθοδηγούσα ὡς μίτος Ἀριάδνης εἰς τὸν ὁσημέραι λαβυρινθωδέστερον ἀποβαίνοντα βίον τοῦ βιοπαλαιστάς, εἰς οὗς ἡ γέννησις ἢ ἄλλαι εὐνοϊκαὶ περιστάσεις δὲν ἔχουν ἐξασφαλίσαι τὴν εὐτυχίαν τοῦ βίου, τὸ ἐπιφανὲς τῆς κοινωνικῆς θέσεως.

Γάλλος κριτικογράφος, κρίνων τὸ ἔργον τοῦ Λουμπὸκ, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς «Χρῆσεως τοῦ βίου» προσηλόνει κατὰ προτίμησιν τὰ βλέμματα του εἰς τὰ βηληδέτερα καὶ τὰ μέσα στρώματα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, τῶν διαφεύγουσι δὲ τὰ κατώτερα. Καὶ ὅμως, λέγει οὗτος, εἰς τὰ κατώτερα ταῦτα στρώματα εὐρίσκονται οἱ ἀναξιοπαθεσύντες, οἱ διδικοιολογημένως ἐξανιστάμενοι.

Ἄλλὰ τίς Ἑλλῆν ἀγνοεῖ ὅτι οἱ πάσχοντες καὶ ἐξανιστάμενοι παρ' ἡμῶν δὲν εὐρίσκονται πολυαριθμότεροι εἰς τὰ μέσα ἀλλὰ εἰς τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας;

Προτομὴ τοῦ Βασιλεῖαδου εἰς τὸν «Παρνασσόν». — Προσβέ: Παρασκευὴν ἡσεμοπραπῆς ἐτελέσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ «Παρνασσόν» ἑορτῇ, ἡ τῆς ἀναστηλώσεως τῆς προτομῆς τοῦ Βασιλεῖαδου, περὶ οὗ τοιοῦτος ἐπ' ἐσχάτως ἐγένετο λόγος, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σχολείου τῶν Ἀπόρων Παιδῶν τοῦ συλλόγου τούτου, διότι ὁ Βασιλεῖαδης ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἱδρυτῶν αὐτοῦ.

Ὁ κ. Πολίτης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, ἀπεκάλυψε τὴν προτομὴν ἐν τῇ πληθούσῃ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσόν» ἀναμνήσας δι' ὀλίγων τὸ ἔργον τοῦ Βασιλεῖαδου, ἔδωκε δὲ τὸν λόγον εἰς τὸν γραμματεῖα τῆς σχολῆς κ. Βριζάκη, μετὰ βραχεῖαν ἀγγρεύσιν τοῦ ὁποίου ὠμίλησε περὶ τοῦ Βασιλεῖαδου ὡς συγγραφεῖς καὶ ποιητοῦ ὁ κ. Α. Μάτεσης, ἐξέρας τὴν δραματικὴν ἰδιοφυίαν αὐτοῦ.

Τὴν 16)28 ἰσταμένου μηνὸς θέλει ὑποδεθῆ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ, ὡς μέλος αὐτῆς ὁ κ. Ἰωσήφ Μπερτράν τὸν κ. Γάστονα Πάρη, διάδοχον τοῦ Παστέρ, τὴν δὲ 13)25 Φεβρουαρίου ὁ κ. Ἐδουάρδος Ἐρβὲ θέλει ὑποδεθῆ τὴν Μαρκήσιον Κόστα δὲ Μπρηγκάρ διάδοχον τοῦ Καμίλλου Δουσι. Διὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Σαλλαμὲλ Λακούρ κενωθεῖσαν θέσιν ὑπέβαλε τὴν ὑποψηφιότητά του καὶ πάλιν ὁ Ζολῆ.

Ὁι τάφοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς Κλεοπάτρας. — Ὁ διαπρεπὴς Αἰγυπτιολόγος Μάσπερο ἀνέλυσε διὰ μακρῶν ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων τὸ ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ἀξιόλογον σύγγραμμα τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κ. Α. Ζογιέ, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς περιέλαβε πάσας τὰς μέχρι τούδε ἐξενεχθείσας γνώμας περὶ τῆς τοποθεσίας τῶν τάφων τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Κλεοπάτρας.

Εἶναι γενικῶς παραδεξιμένον ὅτι τὸ «Σῶμα» ὅπου πιστεύεται ὅτι ἐτάφη ὁ μέγας κατακτητὴς ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου σήμερον ἐγείρεται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ φρούριον Κόμ-ἐλ-Δίε.

Ὁ κ. Ζογιέ ἐκθέτει ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ συγγράμματός του τὰς λεπτομερεῖς ἀρηγήσεις διαφόρων προσώπων ἰσχυριζομένων ὅτι εἶδον ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπόγεια πλήρη σαρκοφάγων, ἐν αἷς ἀνεπαύοντο ὁ Ἀλεξάνδρος καὶ πολλοὶ τῶν Πτολεμαίων.

Ἀνασκαφαὶ γινόμεναι κατὰ τὸ 1881 ἔφερον εἰς φῶς πολλὰ ὑδραγωγεία ὀμακτικῆς ἐποχῆς, βυζαντινὰς ὑπονόμους καὶ ἀμορφα ἐρείπια σπουδαίων κτιρίων. Παρατηρήθη δὲ ὅτι ἐν τῶν ἐρευνῶν τούτων ἤρχισαν νὰ σχηματίζωνται διάφοροι παραδόσεις περὶ τοῦ ζητήματος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ὁ συγγραφεὺς ἀναπτύσσει ὅτι ἡ Κλεοπάτρα δὲν ἐνταφίσθη ἐν τῷ τάφῳ ὃν εἶχε προτομᾶσαι ἡ ἴδια, ἀλλὰ ἐν τῇ νεκροπόλει τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Πτολεμαίων.

Συζητῶν τὰ ζητήματα ταῦτα καὶ συγκεντρῶν τὰ στοιχεῖα τὰ κατάλληλα πρὸς διαφώτισιν αὐτῶν ὁ κ. Ζογιέ ἔδωκε λαμπρὸν παράδειγμα τὸ ὅποιον ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσῃ καὶ ἄλλοι Ἀλεξανδρινοί. Ἐὐν, λέγει ὁ κ. Μάσπερο ἐν τῇ ἐπιτομῇ ἀναλύσεώς του, ἡ καλλιαιθεσία ἦν ὁ κ. Ζογιέ ἀποδεικνύει διὰ τὰς ἀρχαιότητας τῆς γενεθλίου πόλεως του, εὐρίσκει μιμητὰς, θὰ ἐβλέπομεν ταχέως λυόμενα πολλὰ προβλήματα θεωρούμενα ἅλута μέχρι τούδε.

Ἡ Βυζαντινὴ ἐποποιία κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1' αἰῶνος. — Τοιοῦτον φέρει τίτλον τὸ νέον ἔργον τοῦ διαπρεποῦς βυζαντινολόγου Γουσταῦου Σλούμπεργερ, μέλους τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Εἶναι συνέχεια οὕτως εἰπεῖν ἄλλου ἔργου του, δημοσιευθέντος πρὸ ἔτων, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Εἰς Βυζαντινὸς αυτοκράτωρ κατὰ τὸν 1' αἰῶνα, Νικηφόρος Φωκάς.*

Ὁ Σλούμπεργερ ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ Κρούμπαχερ ἐν Μονάχῳ εἶναι φωτεινότεροι ἀστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, νέον καὶ λαμπρὸν ἐπιχρύσιντες ἐπ' αὐτῆς φῶς καὶ ἀναδείξαντες τὴν ἐν τῇ γενικῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ μεγίστην σημασίαν τῆς ἑλληνικῆς τοῦ Βυζαντίου αυτοκρατορίας.

Ὁ κ. Γουσταῦος Σλούμπεργερ, ἔγραψεν ὁ Ἀλφρέδος Ραμπὼ ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου τῶν σημειωθέντων συγγράμμάτων του ἦτο ἐξαισιῶς προητοιμασμένος διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀρχαιολογίας, νομισματικῆς καὶ σιγίλλογραφίας διὰ τὸ ἔργον ὅπου ἐπιχείρησε τὸ νὰ ἐπαναφέρῃ ὀληρόντι εἰς τὴν ζωὴν μίαν ἐποχὴν τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἥτις ἐνθ' εὐνοίετο τοσοῦτον παρὰ τοῖς μεγάλοις σοφοῖς ἡμῶν τοῦ 19' αἰῶνος, παρημελήθη παρ' ἡμῶν τοσοῦτον χρόνον.»

Ἐν τῷ νέῳ συγγράμματι τοῦ διαπρεποῦς βυζαντινολόγου τὸ κύριον πρόσωπον εἶναι ὁ αυτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Ταμισιῆς, μία τῶν μεγαλειότερων μορφῶν τοῦ Βυζαντίου, παρέχει δὲ τὸ σύγγραμμα τοῦτο ζωηρὰν εἰκόνα τῶν ἀγῶνων οὓς διεξήγαγε τὸ Ἀνατολικὸν κράτος καὶ οἱ βυζαντινοὶ πατριῶται ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νικηφόρου Φωκά μέχρι τῶν πρώτων χρόνων Βασιλείου τοῦ Β'. Πόλεμος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κατὰ τῶν Ρώσων, τῶν Ἀράβων, τῶν Ἀλλεμανῶν, τῶν Βουλγάρων, συνωμοσίαι καὶ στάσεις τῶν δύο Βάρβα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πληροῦσι τὴν περίοδον ταύτην μὲ τὴν ὑπέροχον, τὴν ἠρωικὴν μορφήν τοῦ Ταμισιῆ.

Εἰκόνας δὲ 209 μετὰ 9 πινάκων, περισιῶσαι μωσαϊκὰ, διπτύχα, ἐλεφάντινα κοσμήματα, μικρογραφίας, σταυροῦς, μετάλλια, λείψανα κλπ. διαφωτίζουσι ἀπ' ἐπιτοῦς τὸ ἐξιστορούμενον ὄραμα τῆς βυζαντινῆς μας ἱστορίας τῆς λαμπρῆς περιόδου τοῦ 1' αἰῶνος.

Ἐκ τοῦ Βασιλικῷ τυπογραφείου Ν. Γ. Ἰγγλέση.